

**A ROMÁNIAI MUNKAERŐPIAC ALAKULÁSA
(1991-2011 KÖZÖTT) ÉS JELLEMZŐI
– A STATISZTIKAI ADATOK TÜKRÉBEN –**

JELIGE: KVZ 285

Bevezető

Napjainkban a munkaerőpiacon való elhelyezkedés komoly kihívást jelent az aktív életkorú lakosság számára. A '90-es évek elejétől a volt szocialista országokban, az átalakulást követően a jövedelembiztonság megszűnt létezni a polgárok számára, a teljes foglalkoztatottság felszámolásának következtében. A munkanélküliség jelensége a rendszerváltást követően válik vita tárgyává a szociálpolitikai diskurzusokban és tűzik az állam által megoldandó feladatok listájára.

Egész Európában a „munkanélküliség elleni” harc folyik, eltérő módszerekkel és eredményekkel országonként.

Jelen tanulmány keretében Románia foglalkoztatási arányainak alakulását kívánom bemutatni az elmúlt két évtizedben, amelyre jelentős hatást gyakoroltak a gazdasági folyamatok. Ezt követően, néhány olyan Nyugat-Európában alkalmazott megoldást ismertetek, amelyek eredményesnek bizonyultak az adott ország területén és amelyek kiindulópontként szolgálhatnak egy, az országunkra szabott gyakorlat kialakításában. Elsőként a munkanélküliség problematikáját mutatom be Ulrich Beck megközelítésében *A munka szép új világa* című könyv felhasználásával.

A munka és munkanélküliség értelmezése

Az egyének munkához való viszonya, valamint a munka értelmezése a történelem során változásokon ment keresztül. A munka fogalma kezdetben az önfenntartást célzó “háztáji” tevékenységekre vonatkozott, idővel ez a tevékenység egyre inkább távolodott az otthontól, míg az iparosodással kezdődően tömeges léptékűvé válva, az otthontól távol, a munkavégzés tömegesen bérért történt és történik napjainkban is. A munka és a jövedelem összekapcsolása ekkor vált determinisztikussá a társadalom tagjai számára, melynek értelme szerint, ha az egyén rendelkezik az előbbivel, az utóbbi garantálja a megélhetését.

A munka és a jövedelem összekapcsolása napjainkban is erősen jelen van a társadalmi, gazdasági, és politikai diskurzusokban. A *teljes körű foglalkoztatás* vágya hallgatólagosan, de nyilvánosan is uralja jelenleg a foglalkoztatás kapcsán zajló párbeszédeket a volt szocialista országokban.

A témával foglalkozó szakértők két eltérő állásponton helyezkednek el, ami a teljes körű foglalkoztatás visszaállításának lehetőségeit és módjait vizsgálja. Egy dologban azonban egyet értenek, hogy a teljes foglalkoztatás *szocialista modellje* nem járható út.

Az egyik oldalon azon képviselők helyezkednek el, akik a teljes foglalkoztatás visszaállításának reményében a kereső munka fogalmának más típusú tevékenységekre való kiterjesztését javasolják (mint a családi, szülői, önmagunkért végzett, önkéntes és politikai munka).

Ebben az esetben a *teljes foglalkoztatás* alatt a fizetett, mások által kijelölt munka helyébe, a saját elhatározású munkát képzelik el (In Beck, 2009:57-79)¹.

A másik oldalon az alapjövedelem biztosítását (Ralf Dahrendorf, Michael Opielka, Andre Gorz, Wolfgang Engler és mások) és a polgári munkavégzést támogatják (Ulrich Beck). A polgári munkavégzés ebben az értelemben állampolgári kezdeményezést jelent, a „transzlokális és transznacionális értelemben vett politikai polgári társadalomban” (Beck, 2009:30).

Az első csoport képviselői számos problémára világítanak rá: a kereső munka csökkenésére, a munkahelyek leépülésére, a (tömeges) elbocsátások és a szociális szférában történő beavatkozások mellett; a tudásalapú társadalom kialakulására, mely újabb és más jellegű egyenlőtlenségekhez vezet; a *munka* és a *foglalkozás* fogalmak szükségszerű újrafogalmazására; a részmunkaidő kiépítésének szükségszerűségére; a munkaerő árának radikális csökkentésére; takarékosági intézkedések meghozatalára; a foglalkoztatás kiterjesztésének szükségszerűségére az ügyfélközpontú területeken (szolgáltatás); a humán mobilitás szükségességére, (ahogyan létezik a pénzügyi áramlás is); a fenntartható-ökológiai munkavégzés szükségességére; a természeti erők felhasználásának megadóztatására a foglalkoztatás növelésének és a környezet védelmének érdekében. Demográfiai sajátosságokra hívják fel a figyelmet, miszerint a legszegényebb országokban a legmagasabbak a születési számok, a leggazdagabbaknál pedig egyre kevesebb a gyerekszám. A mobilitás vezethet kiegyenlítődéshez, de a gazdaságilag fejlettebb országok jelentős mértékben elzárkóznak e tekintetben. A munka individualizálódása révén, az egyéni életutak töredezetté válnak, ezáltal lehetőséget teremtve a *saját munka*, a *saját élet* alakításához, amely a lecsúszás esélyét is növeli, azáltal, hogy a kockázatok az államról és a gazdaságról az egyénre ruházódnak át. A **bizonytalanság** következtében az egyének “bizonytalan és tarka tevékenységi formákba” kezdenek (Beck, 2009:73), ennek következményeként gyarapodik a nem hagyományos munka aránya, és az informális munka aránya. A többszörös (plurális) tevékenységekben a “rugalmasság” fogalma kerül főszerpbe, amely egyben a munkaadó, munkavállaló feletti rugalmas rendelkezését érti, és ugyanakkor a munkavállaló “szabad” időfelhasználását, és időgazdálkodását. Az állandó “szabadidő”-vel való rendelkezés jelentős kockázati-tényezővé válhat a lehetőség-tényező megléte mellett.

¹ Beck, Ulrich 2009. *A munka szép új világa*. Belvedere Meridionale, Szeged. A szerző tíz scenáriót vázol fel, amelyek a *teljes foglalkoztatás* visszaállításának kísérletei.

„(A)z újkori Európában és Amerikában a demokrácia eszméje a munka demokráciájaként született meg abban az értelemben, hogy az élő demokrácia előfeltételezi a kereső munkát. Polgáron dolgozó polgárt értettek.” Tehát „(a) kereső munka nemcsak a magánéletet, hanem a politikai egzisztenciát is biztosította” (Ivan Illich, In Beck, 2009:34)², állami határokon belül. Ezt az időszakot nevezi a szerző az **első modernitás** korszakának, amely a globalizációt kívülről érkező folyamatként értelmezte.

Ma a demokrácia ilyenfajta megközelítése nem érvényesül, azaz a kereső munka nem biztosítja az egyének megélhetését, és munkát sem garantálnak az államok minden munkaképes egyén számára³, ezért felvetődik a kérdés: polgáron, ma is dolgozó polgárt értenek? Ha a válasz igen, akkor értelemszerűen nincs biztosítva mindenki számára a jog a politikai szabadsághoz (tehát a jog kizárólagos), amely mint tudjuk az anyagi biztonság függvénye. (Beck, 2009:35) Ezek a változások az első és a második modernitás elkülönülését jelölik.

A **második modernitás**ra a „saját életvitel” kollektív kívánsága (Beck, 2009:71), a „társadalmi közelség és a földrajzi távolság paradoxona” (miszerint a „távolságok nélküli” térben, mindenki részt vesz a versenyben, a szűkülő tőke-befektetésekért és a [kívánt] munkaerőért), a tőke globális és a munkaerő lokális jellege, valamint e kettő kölcsönös függősége jellemző (Beck, 2009:48-50). Globálisan integrációs folyamat, míg lokálisan dezintegrációs folyamat zajlik (Castells, 1996, In Beck, 2009:65)⁴. Mindezen változások következtében kialakul a „kockázat-rezsim” a gazdaságban, a társadalomban, a politikában, amely döntéskényszert, individualizációt, pluralizációt jelent, és amelyet bizonytalanság jellemez.

A megváltozott keretek között Beck a munkanélküliség helytelen megközelítésére hívja fel a figyelmet, miszerint „*nem a munkanélküliség a probléma, hanem a pénztelenség: a munka és a jövedelem összekapcsolása*” (Beck, 2009:14). Ugyanis a teljes foglalkoztatás megszűntével, nyilvánosságra kerül az addig láthatatlan munkanélküliség (látens munkanélküliség), amelyhez hozzáadódik többek között az elbocsátások nagy száma.

A foglalkoztatás *szocialista* modellje mellett még megjelenik az **általános piaci modell**⁵, amelyben a foglalkoztatás hatékonyságának követelménye érvényesül. Amelynek következménye, hogy „(b)ehatol a gyanús, folytatás nélküli, mozaikos és informális munka a teljes foglalkoztatáson

² „a fizetett munka döntő eszköze lett a szegénység leküzdésének és bekapcsolta az egyént a társadalmi rendbe”. In Beck, Ulrich 2009. *A munka szép új világa*.

³ A **Küigazított Európai Szociális Karta**, az alkalmazottak alapvető szociális jogaira vonatkozóan, - melyet az Európa Tanács bocsátott ki, tartalmazza - a munkavégzők, alkalmazottak vagy önálló munkavégzők alapvető szociális jogainak meghatározott normáit. A munkához és az ennek megfelelő juttatáshoz való jogot, a 4. és 5. cikkely az alkalmazáshoz való jogot, míg a 6. cikkely a fizetéshez való jogot rögzíti. A karta 4.-5. cikkelybe foglalta, a munkához való jog törvényes normáiban, hogy **nem garantált** az európai közösség államai által, nem kötelező egy **munkahely biztosítása minden munkavégzésre alkalmas egyén számára**. p. 62. Forrás: <http://www.bvau.ro/docs/pdf/drsoceur.pdf>.

Letöltés ideje: 2012.04.01.

⁴ „A tőke lényegéből fakadóan globális. Ugyanígyen általános szabály, hogy a munkaerő lokális jellegű”.

⁵ A Munka Nemzetközi Alkotmányának megfogalmazásában **a munka nem árú**. p. 57

Forrás: <http://www.bvau.ro/docs/pdf/drsoceur.pdf> Letöltés ideje: 2012. 04. 01.

alapuló társadalom bástyái mögé”. Azaz (Nyugaton) elterjed a „munkafajták, életutak és életformák Délen tapasztalható sokszínűsége, áttekinthetetlensége és bizonytalansága”, ezt nevezi Beck a „**Nyugat Brazilizálódása**”-nak (Beck, 2009:24), kevésbé válik követhetővé a tevékenységek kavalkádja, és sok esetben kívül marad a társadalombiztosítás rendszerén, ami úgy az államnak, mint az egyéneknek hátrányos, hosszú távon.

A *teljes foglalkoztatottság* megvalósításának törekvése *piaci keretek között*⁶, azaz a munkanélküliség, létbizonytalanság, kirekesztettség feloldása, a rendelkezésre álló munkaerő-kapacitás teljesebb kihasználása, ezáltal a termelés, a teljesítmény növelése⁷ nem számol a kereső munkák visszaszorulásával, aminek következménye az elszegényedés és az alternatív foglalkoztatási módok terjedése, ami az informális gazdaságot teszi sokszínűbbé, így ez az út is a „Nyugat Brazilizálódásához” vezet.

A második modernitás korában nyitott munkaszervezeti és foglalkoztatási viszonyok alakulnak ki. A rugalmas és bizonytalan munka újfajta sokszínűsége veszélyessé válik (Beck, 2009:98), amennyiben nincs hozzákapcsolva a társadalombiztosítási rendszerhez, és amennyiben elítélésre talál a politikai diskurzusokban. Az újfajta sokszínűség része az informális munka is, amely a szürke, fekete gazdaság tevékenységeinek számát gyarapít(hat)ja.

Castells és Portes szerint az informális gazdálkodás „nem egyéni próbálkozás, hanem a jövedelemszerzés folyamata; döntő jellemzője, hogy nem a társadalom intézményei szabályozzák, és egy olyan jogi és társadalmi kontextusban zajlik, amelyben hasonló tevékenységek szabályok szerint folynak” (Castells – Portes 1989, In Beck 2009:115). Tehát a kereső munka „informalizálódása” és „individualizálódása” megy végbe (Beck, 2009:124), amely érinti az összes gazdaságilag fejlett országot, akik a jelenség érzékelésének és értékelésének módjában eltér(het)nek egymástól.

Ulrich Beck, az emberek **nem folyamatos munkához való jogának** elismerésére hívja fel figyelmet, „amely mindenki számára lehetővé teszi, hogy saját szándékának megfelelően vál[t]jogathasson a különböző tevékenységi formák (kereső, családi, polgári munka) között” (Beck, 2009:103). Azáltal, hogy értelmét veszti és nem ad gazdasági biztonságot a fizetett munka, a szerző az **alapjövedelem** biztosítását javasolja, amely a munka kényszere és nem az értelmes munka alól szabadít fel. Az alapjövedelem társadalmi elismerésére szükség van, és el kell ismerni a gazdasági

⁶ Az *Európai Szociális Jogok* dokumentuma tartalmazza a következőket: a munkavállalók alapvető jogainak kartája szerint a következőket: az európai közösség polgárai számára, többek között a: **szabad közlekedés jogát**, az **alkalmazás jogát**, a **fizetéshez való jogot**, az **élet és a munkaszínvonal javításához való jogot** (p. 36). Kiemeli, hogy „a **munkához való joggal minden egyén rendelkezik**, annak érdekében, hogy lehetőséget kapjon a megélhetésre egy szabadon választott vagy elfogadott munka által”. (6. cikkely, 1. bekezdés A kulturális, szociális és gazdasági jogok nemzetközi paktuma. Forrás: <http://www.bvau.ro/docs/pdf/drsoceur.pdf>. p. 43. Letöltés ideje: 2012. 04. 01.

⁷ Online egyetemi segédanyag modellek-leírása

http://www.vizsgazz.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=1540:12tetel&catid=51:szemlygy-telek&Itemid=84. Letöltés ideje: 2012.03.26.

hasznát is. Ezt a tevékenységi formát a munkahelyek *kiegészítéseként* és nem pótlásaként képzele el. „A munka definíciójának ilyen szükségszerű újrafogalmazása, azért olyan fontos, mert a munkavégzés és a munka nélküli lét, így is, úgy is váltja egymást az egyes életszakaszokban (Beck, 2009:14-15).”

Az **alapjövedelem** alatt „a létfenntartást garantáló, mindenkit megillető jövedelmet” érti, „amelyet közvetett és közvetlen adókból finanszíroznának” és „(a)z alapvető szükségletek kielégítését tudná biztosítani” (Beck, 2009:11). Egy *általános fogyasztói adó modelljét* javasolja a finanszírozásra, ami a mostani áruforgalmi adóból (ÁFA) kerülne ki, illetve az *ökológiai adót*, ami a természeti energiák felhasználásának adójából tevődne össze. Ugyanakkor, a magas jövedelműek közvetlen adófizetése jelentene kiegészítést, a munkabért terhelő járulékok megszűnése mellett. (Beck, 2009:20,64)

Az alapjövedelem megközelítése kettős „(e)gyszerre tehermentesít és jelent új terheket, de mindenekelőtt új legitimációs bázist biztosít a gazdaság számára ... felmenti a vállalkozókat a hazai álláshelyek biztosításának kényszere alól” (Beck, 2009:19).

André Gorz (1999) *pesszimista optimista* megközelítése érvényes a mi társadalmunkra is „mindannyian potenciális munkanélküliek vagyunk, potenciális foglalkoztatottak, részmunkaidős dolgozók, álláskereső, szabálytalan foglalkoztatottak”. A munkahiányt megfordítja és időnyereséggé fogja fel, a növekedés hiányában buzdítást lát az öntevékenységre (Gorz, 1999. In Beck, 2009:27).

A munkaerő-piaci kihívásokra adott egyik sokat vitatott reakció a mobilitás és migráció. Ezen két fogalom eltérő értelmet nyer annak függvényében, hogy ez a mozgás hol zajlik. Amennyiben nemzetállamon belül történik, mobilitásnak nevezzük, és kíváncsúnak tartjuk. Azonban amennyiben nemzetállamok között valósul meg, migrációnak nevezzük, és nem kíváncsúnak tartja a befogadó állam (Beck, 2009:50). A munkaelosztás kiegyenlítődére három lehetséges scénáriókat nevez meg a szerző: a *globális népvándorlásokat*, amelyek nyugaton (a befogadó országokban) horror scénáriónak számítanak; a *munka migrációját*, amely jelenleg is zajlik; és a transznacionális „*job-sharing*”-et, miszerint a szakképzettséget nem, vagy csak alacsony szinten igénylő munkákat a nagy lélekszámú, szegény országokba, míg a magas szakképzettséget igénylő munkákat a kisebb lélekszámú, gazdagabb országokba telepítik.

A «megtelt csónak» retorikájának cáfolására a globális munkaerő migrációjának statisztikáját ismerteti 1993-ból, amikor a globális munkaerő 1,5%-a, azaz kb. 80 millió munkavállaló dolgozott hazáján kívül (Beck, 2009:64).

A szerző a hivatalos európai „munkanélküliség elleni harc”-ot, igazából munkanélküliek elleni harcként értelmezi (Beck, 1999, In Beck, 2009:117), amelynek célja a statisztikák szempontjából a munkanélküliség számának, vagy arányának alacsony szinten tartása. A jelenlegi nyilvántartások sajátossága a munkaerőpiacról kiszorultak feledésbe merülése a hivatalos adatok tekintetében, amelyek lényegében a kiindulópontot jelentik minden szociálpolitikai intézkedés, - kezdeményezés kidolgozásában, illetve a döntések meghozatalában.

A következő fejezetben Románia munkaerőpiaci és általános helyzetét ismertetjük.

A romániai foglalkoztatás alakulása 1991-2011 között

Románia népességi statisztikája a Nemzeti Statisztikai Hivatal (Institutul Național de Statistică – INS) adatai⁸ szerint a következőképpen alakultak 1990-től kezdődően. Az országos adatokat a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (International Labour Organization – ILO)⁹ és az Európai Unió hivatalos nemzetközi adataival¹⁰ egészítettem ki.

Az ország állandó lakosságának száma folyamatos csökkenést mutat 1990-től kezdődően. A 2011-es népszámlálási adatok előzetes eredményei, az ország állandó lakosságának száma tekintetében, jelentős csökkenést mutatnak.

Ezek az adatok alapján Románia népessége 19.042.936 lakosra tehető. A 2002-es népszámlálás alkalmával a lakosságszám a Nemzeti Statisztikai Hivatal (INS) adatai szerint 21.833.483 fő volt. A népességszám 2,7 millió fővel változott meg az előrejelzések szerint. Ez a látványos csökkenés az elmúlt közel tíz évben zajlott le.

A népességfogyás 0,5 millió lakosságcsökkenést mutat a statisztikák szerint, így a népességfogyás mellett jelentős szerepet kapnak más tényezők is az adatok megváltozásának magyarázatában, mint a migráció. Hosszú távon az országból távolmaradók regisztrált értéke az előrejelzések értelmében 0,9 millió főt tesz ki.

Az előrejelzések értelmében a lakókörnyezet típusa szerint az ország lakosságának 52,8%-a rendelkezik városon míg 47,2%-a falun rendelkezik lakhellyel.

Ugyanezen adatok szerint a népesség nemzeti összetétele a következő: 88,6% román, 6,5% magyar, 3,2% roma etnikummal, a fennmaradó 1,4% más etnikummal rendelkezik, a népesség 0,3%-a nem nyilatkozott az etnikumát illetően.¹¹

⁸ Forrás: www.insse.ro

⁹ Forrás: <http://laborsta.ilo.org/>

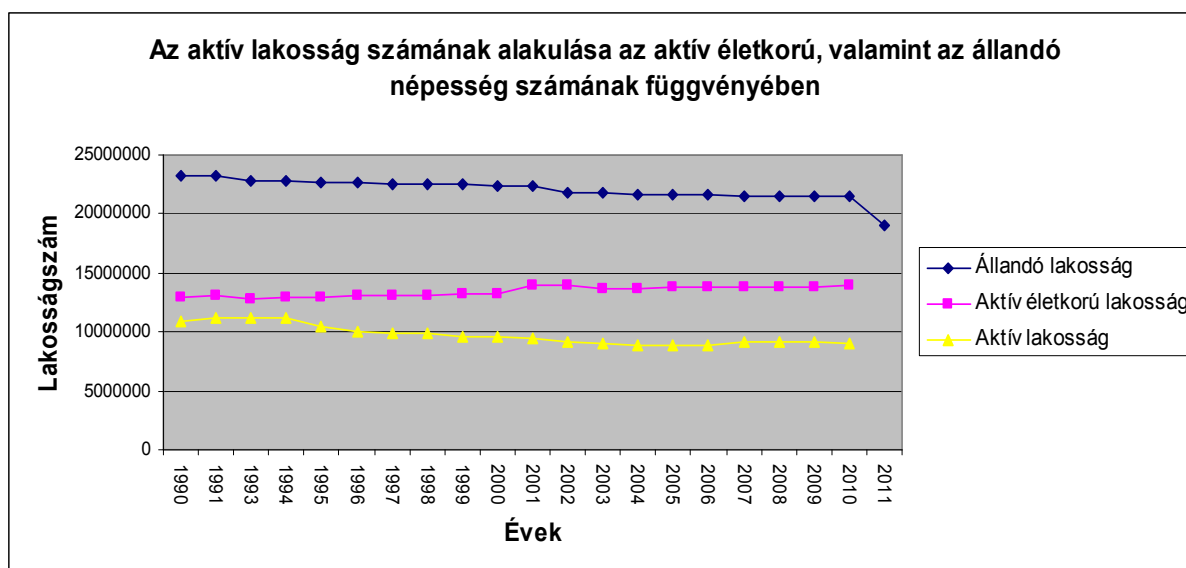
¹⁰ Forrás: <http://europa.eu>

¹¹ Forrás: www.recensamantromania.ro

Az aktív életkorú lakosság száma a fent megjelölt periódusban (1990-2010) növekvő tendenciát mutatott, azonban várhatóan a népességszám radikális csökkenése nem kerüli el az aktív életkorú lakosság számának csökkentését sem.

Az aktív lakosság száma csökkenő tendenciát mutat, bár az aktív életkorúak száma növekedik, a két csoport értékei (személyek száma tekintetében) egyre inkább távolodnak egymástól. Az aktív életkorú (15-65 év) lakosság száma 13.946.793 fő, míg az aktív lakosság száma 8.998.260 fő volt, 2010-ben.

1. számú ábra: Az aktív lakosság számának alakulása az aktív életkorú, valamint az állandó népesség számának függvényében

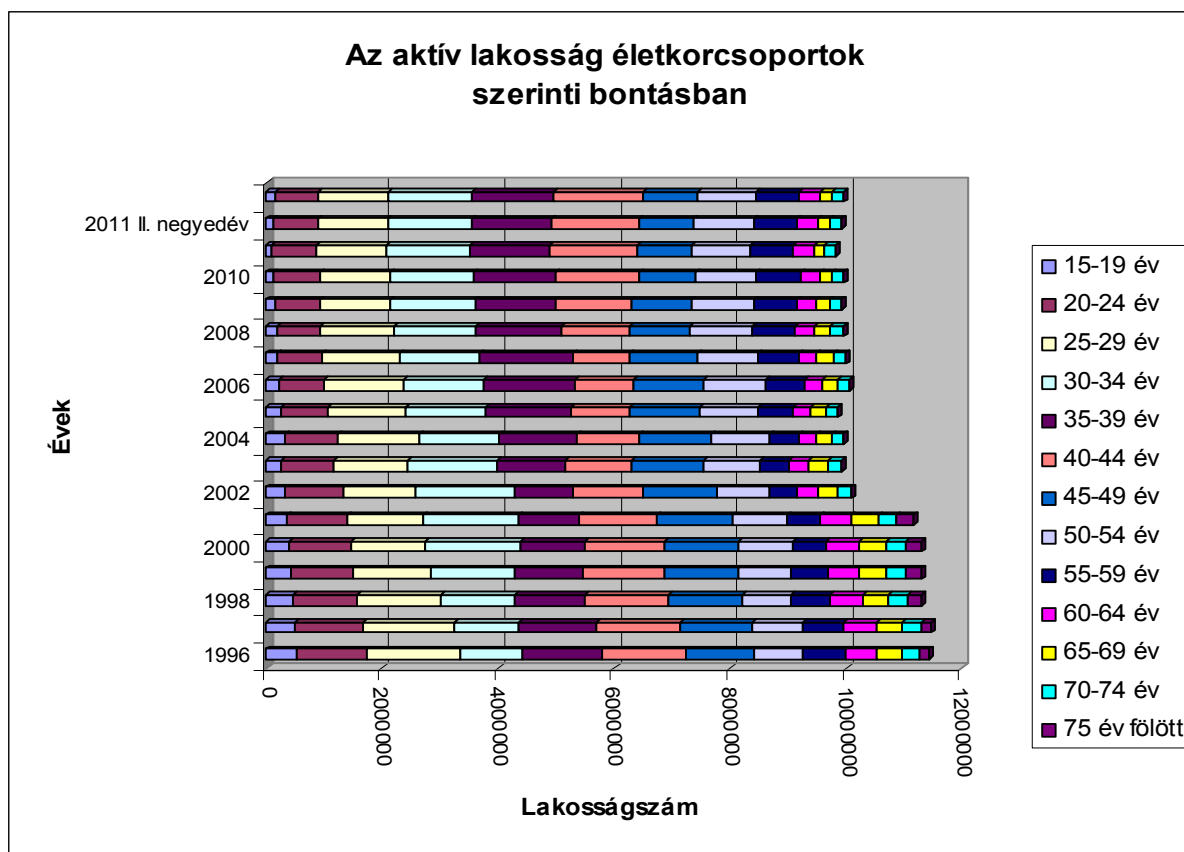
Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

Az aktív lakosság életkorcsoportok szerinti összetétele is szemlélteti a bekövetkezett csökkenést (1996-2011 között). A 15-19 évesek aktivitása a munkaerőpiacon jelentős mértékben visszahúzódott, hasonlóan a 20-24 és a 25-29 évesek aktivitása is csökkenő tendenciát mutat.

Az aktív életkorú (15-65 év) aktív lakosságon belül a 15-19 éves korosztály 1,5%-ban (141.861 fővel), a 20-24 éves korosztály 8,2%-ban (782.626 fővel), míg a 25-29 éves korosztály 12,7%-ban (1.210.798 fővel) volt képviselve 2010-ben.

A 30-34 évesek aktivitása hullámzó, 2002-ig növekedett, majd csökkent és enyhén újra növekedni kezdett, 2010-ben 12,5% volt. Az aktív 35-39 évesek száma csökkenést, majd 2004-től növekedést, és újra enyhe csökkenést mutatott, 2010-ben 14,7% volt. A 40-44 évesek száma 2000-től csökkenni kezd, majd 2007-től növekedést mutat, és 2010-ben 15%-t mutat. A 45-49 évesek száma csökkenést, az 50-54 és az 55-59 évesek száma enyhe hullámzást mutat, 2010-ben 10,3%, 11% és 7,9%-t mutatnak. A 60-64 év közöttiek száma jelentős csökkenést mutat, a 65 év fölöttiek egyre kisebb mértékben vannak jelen a munkaerőpiacon 2010-ben 3,5%-ban voltak jelen.

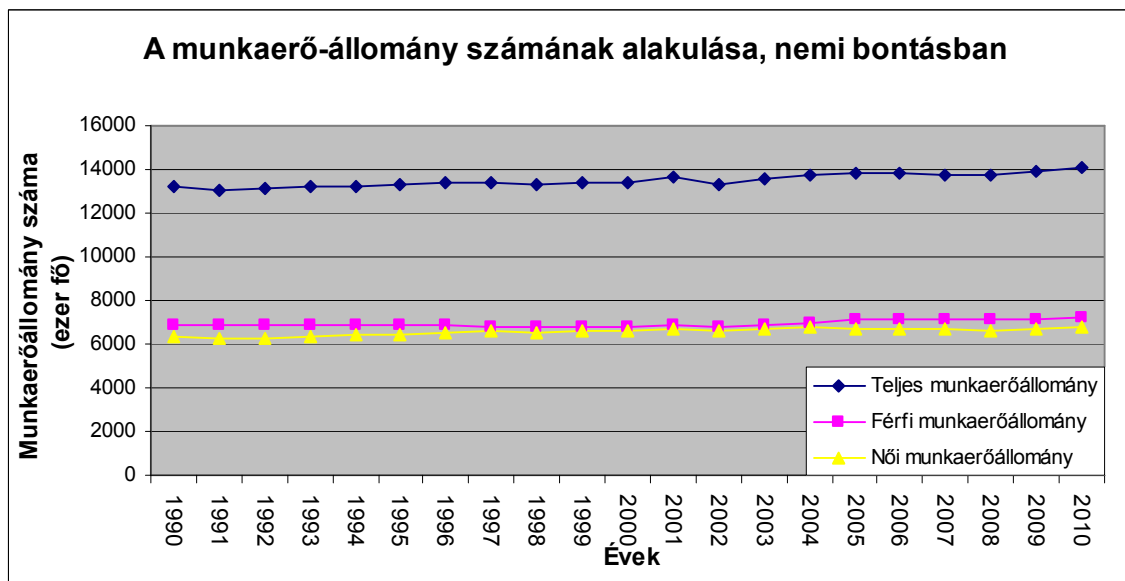
2. számú ábra: Az aktív lakosság életkorcsoportok szerinti bontásban

Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

A munkaerő-állomány összetétele nemi bontásban eltérést mutat. A férfiak felülreprezentáltak (51,4%-al) a csoporton belül a nőkkel (48,6%-al) szemben, azaz több férfi van jelen a munkaerőpiacon, mint nő. A munkaerő-állomány számának alakulása folyamatos növekedést mutat.

3. számú ábra: A munkaerő-állomány számának alakulása, nemi bontásban (ezer főben kifejezve)

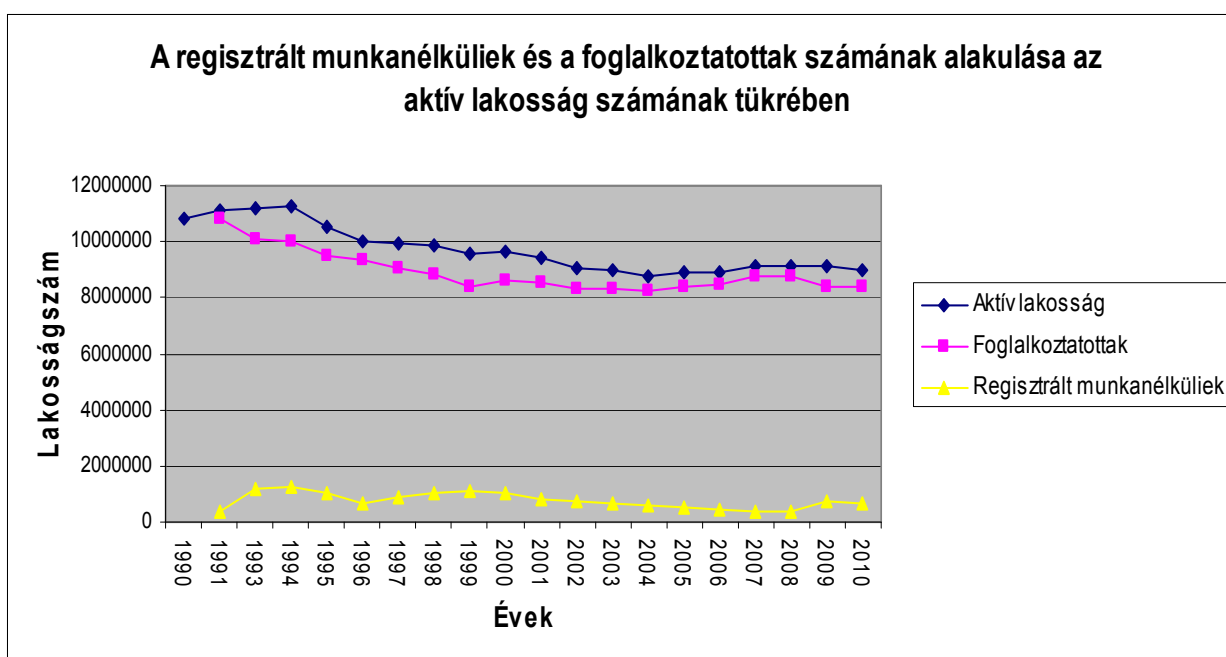
Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

Az aktív lakosságot, összetételét tekintve, a regisztrált munkanélküliek és a foglalkoztatottak alkotják.

A foglalkoztatottak számának alakulása, hasonlóan az aktív civil lakosság számának alakulásához csökkenő tendenciát mutat. Az elmúlt húsz évben a foglalkoztatottak száma 2,4 millió fővel csökkent országunkban 10.785.760 főről 8.371.300 főre.

A regisztrált munkanélküliek száma a '90-es évek közepéig rohamosan nőtt, majd enyhén csökkent mutatott és újra növekedni kezdett, míg 2000-től kezdődően 2007-ig csökkenő tendenciát mutatott, és ezt követően újra növekedett. 2010-ben hatszázezer fő volt nyilvántartva munkanélküliként. A munkanélküliségi ráta értéke országos szinten 2010-ben 7% volt.

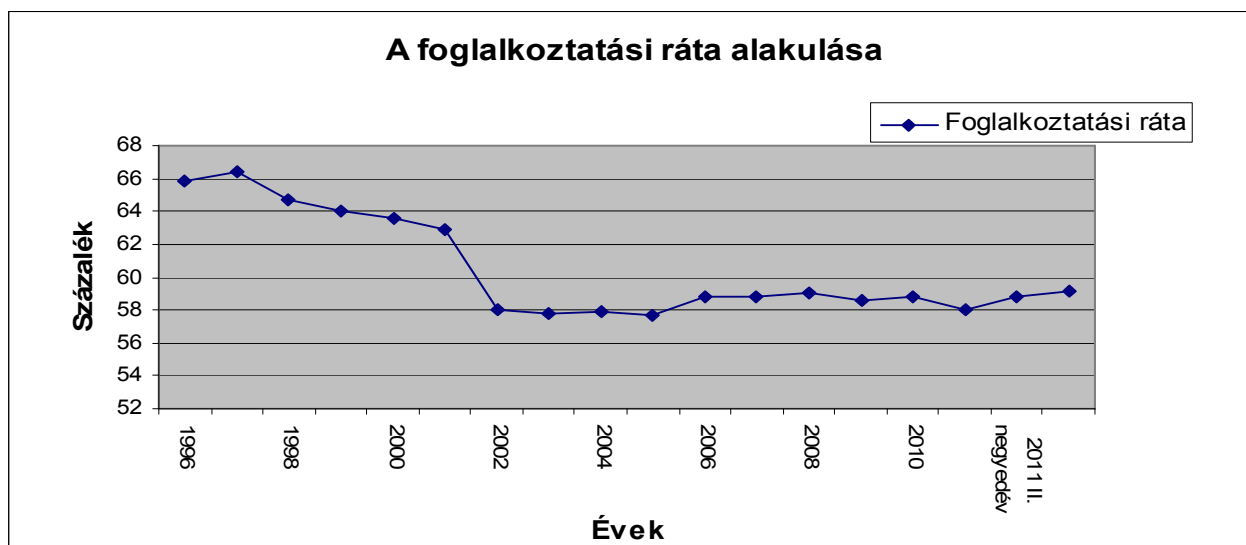
4. számú ábra: Az aktív lakosság összetétele a foglalkoztatottság megléte vagy hiánya tekintetében

Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

A foglalkoztatási ráta folyamatosan csökkenő tendenciát mutat 2005-ig (8%-al csökken), majd enyhén emelkedik és 2008-tól újra csökken. A 2011-es év első három negyedévének adatai hasonlóan alakultak a 2010-es évhez és 58,8%-t mutattak.

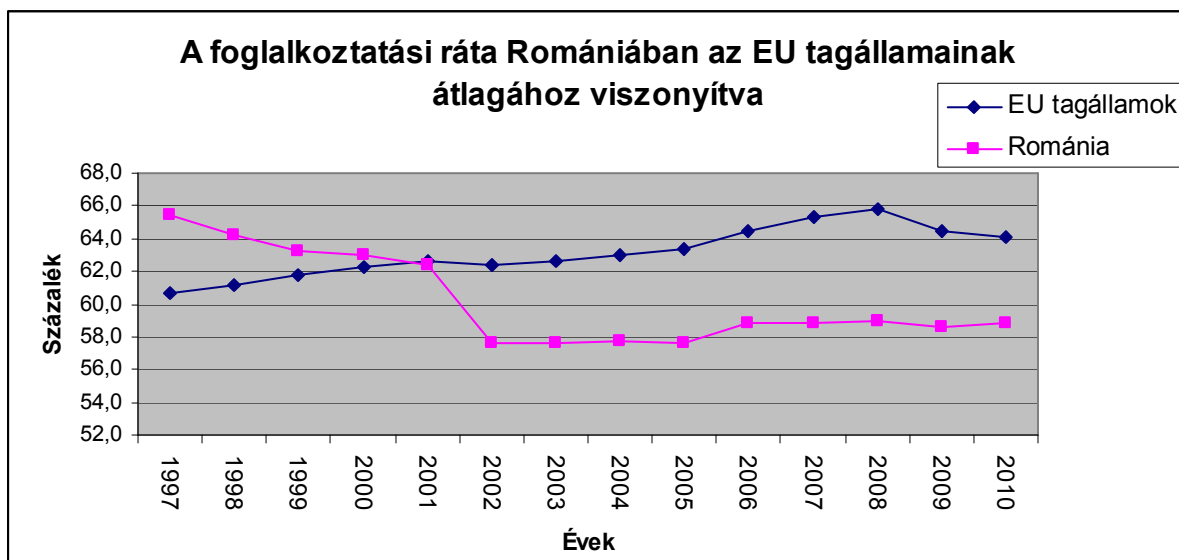
5. számú ábra: A foglalkoztatási ráta alakulása

Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

Az Európai Unió tagállamainak (27 tagállam) foglalkoztatási rátájához viszonyítva öt-hat százalékpontos eltérést mutat 2002-től kezdődően az országos (romániai) átlag, amely 2010-ben 5,2%-al alatta marad az európai uniós átlagnak (64% az EU27, illetve 58,8% a romániai foglalkoztatási ráta).

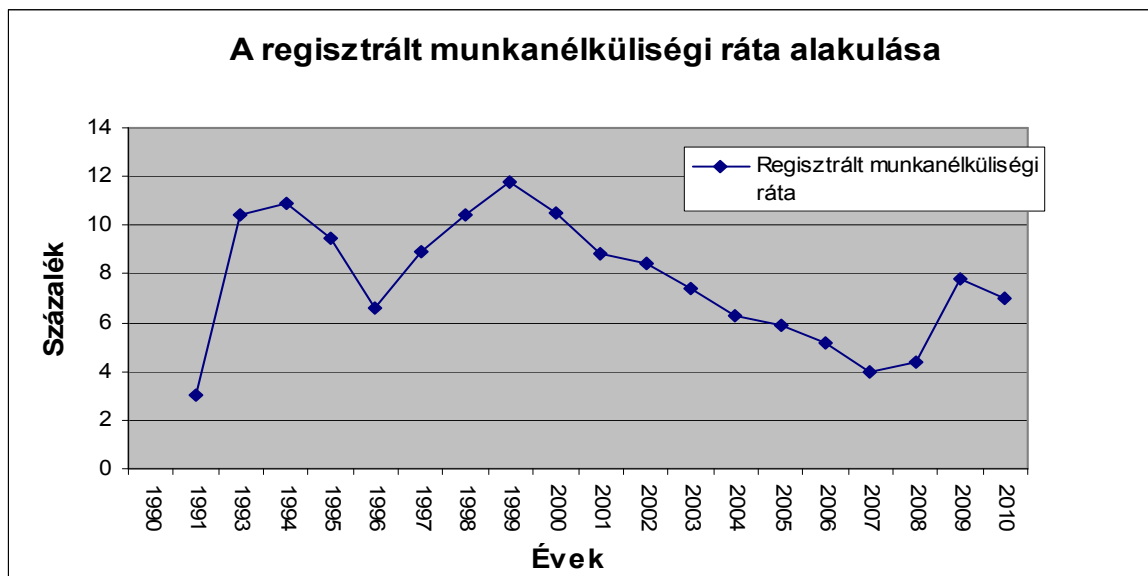
6. számú ábra: A foglalkoztatási ráta Romániában az EU tagállamainak (27) átlagához viszonyítva

Forrás: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

A regisztrált munkanélküliség 1999-ben érte el eddigi csúcspontját (közel 12%), ettől kezdődően folyamatos csökkenést mutatott 2007-ig, majd 2008-2009 között növekedik (4,5-ről 7,9%-ra), 2010-ben enyhén csökkent és értéke 7%-t mutatott.

7. számú ábra: A regisztrált munkanélküliségi ráta alakulása

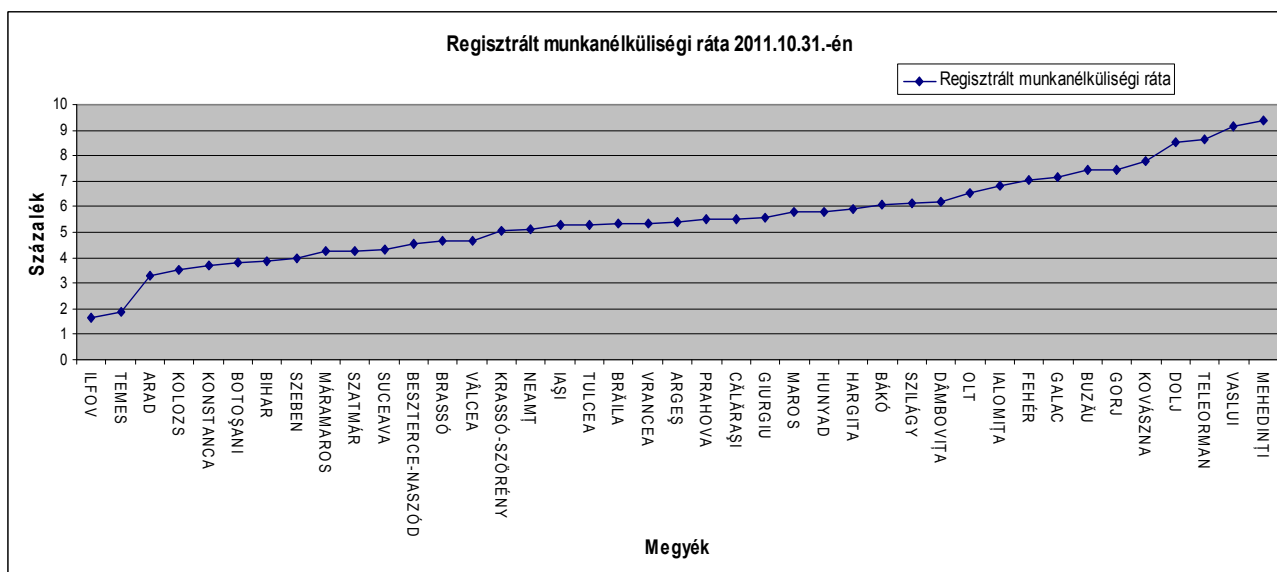

Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

Jelentős területi különbségek mutatkoznak a foglalkoztatás és munkanélküliség tekintetében az országban.

A regisztrált munkanélküliségi ráta 2011. október 31.-én, az országban, eltérő értékeket mutatott megyénként. A regisztrált munkanélküliség aránya a legkisebb (2% alatt) Ilfov körzetben és Temes megyében volt, 2-4% között volt Kolozsvár, Konstanca, Botoşani, Bihar és Szeben megyékben, közepesen magas értékeket vett fel (4-6%) az ország legtöbb megyéjében, köztük: Szatmár, Brassó, Iaşi, Vrancea, Prahova, Maros és Harghita megyék, 6-8%-ig terjedt Bákó, Szilágy, Olt, Fehér, Galac, Kovászna megyékben, míg 8% fölötti és egyben a legmagasabb értékeket Dolj, Teleorman, Vaslui és Mehedinţi megyékben regisztrálták.

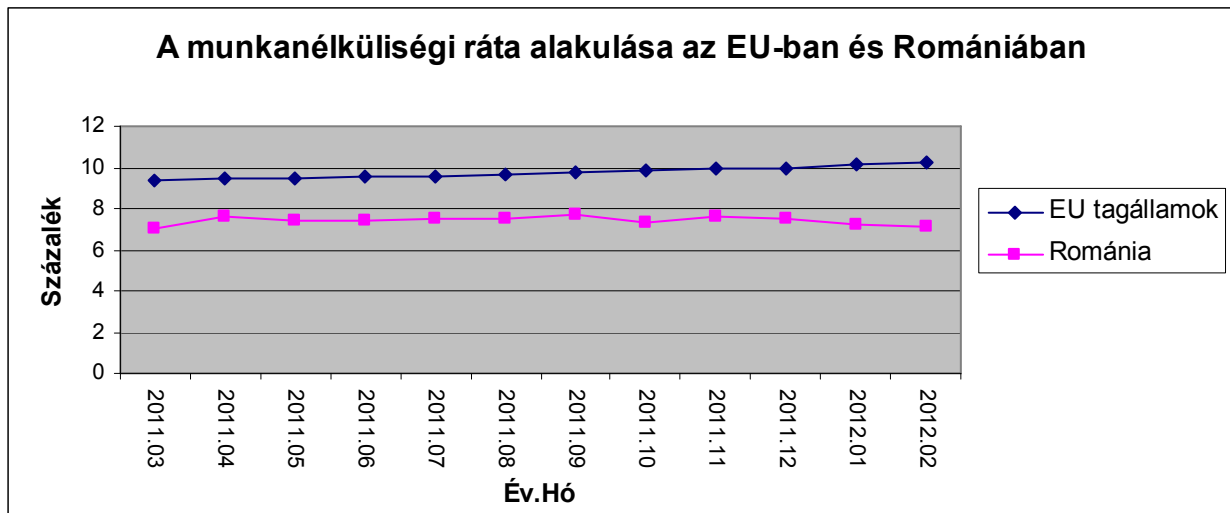
8. számú ábra: A regisztrált munkanélküliségi ráta Romániában, megyei bontásban 2011. október 31.-én

Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

Romániában a regisztrált munkanélküliségi ráta alatta marad az Európai Unió tagállamaiban regisztrált átlagnak, három százalékponttal. 2012. februárjában az EU27 átlag 10,2%-t, míg a romániai átlag 7,1%-t mutatott.

9. számú ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása az EU-ban és Romániában

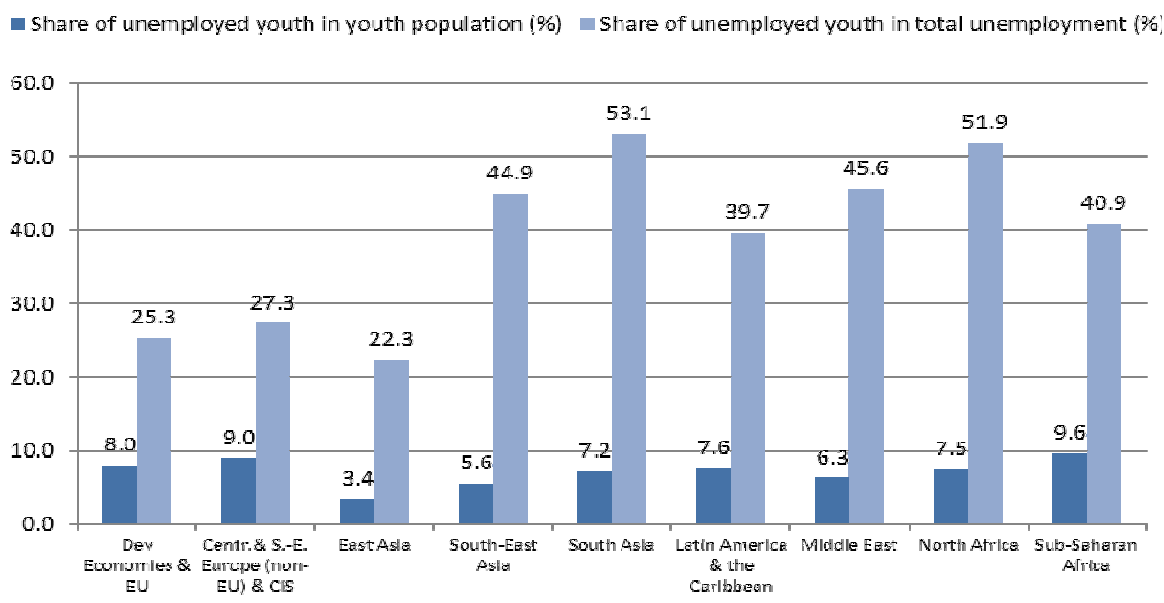
Forrás: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Érdekes jelenség mutatkozik meg a Románia és az Európai Unió foglalkoztatási és munkanélküliségi rátájának összehasonlításából. Bár az országos foglalkoztatási ráta több, mint 4%-al alatta marad az EU-s átlagnak a munkanélküliségi ráta mégis alacsonyabb értéket mutat 3%-al az EU-s átlaghoz viszonyítva Romániában. Ez a jelenség némi ellentmondást tükröz. A későbbiekben megpróbálunk rámutatni egy lehetséges magyarázatra.

Most nézzük először a fiatalok arányát a munkanélküliek számán belül általánosan Európában, majd országonként.

A fiatal munkanélküliek aránya a teljes fiatal népességen belül 2005-ben 8%-t mutatott a fejlett gazdaságú országokban és az Európai Unióban, azonban a teljes munkanélküliek csoportján belül a csoport negyedét (25,2%-t) alkották, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) statisztikái szerint.

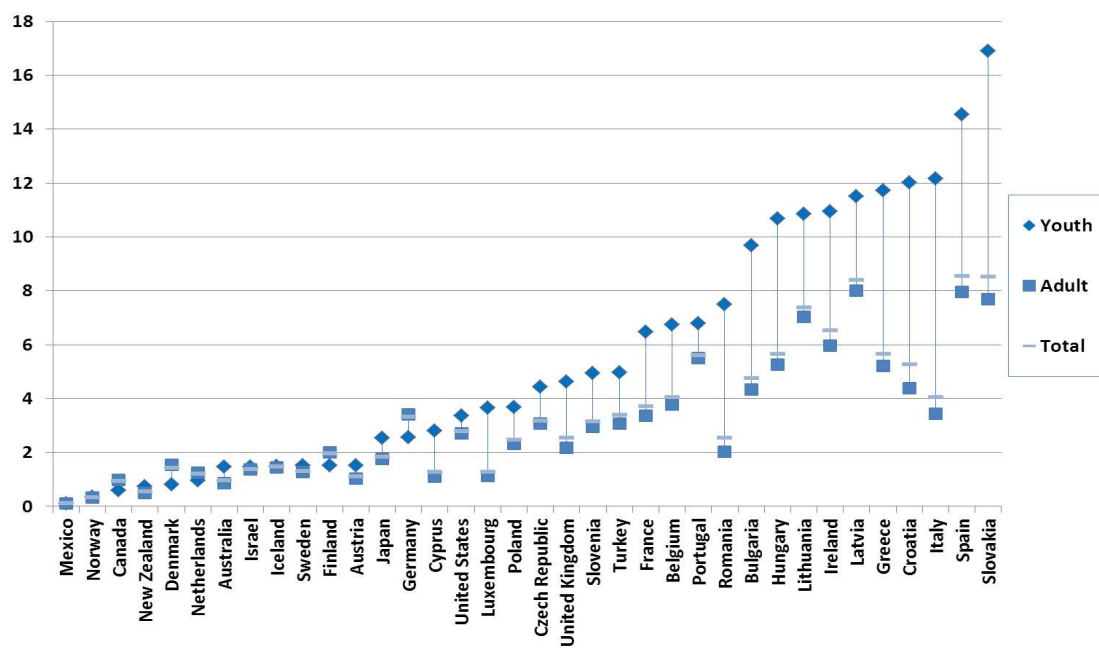
10. számú ábra: A fiatal munkanélküliek aránya a fiatal népességen és a teljes munkanélkülieken belül 2005-ben.

Forrás: http://www.ilo.org/empelm/what/lang--en/WCMS_114240

A Közép-Kelet és Kelet Európai országok közül Szlovákiában regisztráltak a legmagasabb munkanélküliségi rátát a fiatalok esetében, ezt követően Magyarország, Bulgária és Románia jelenik meg a legmagasabb értékekkel közel 11%-al, közel 10%-al és közel 8%-al. Szlovénia esetében a fiatalok munkanélküliségi rátája 5%-t, Lengyelország esetén közel 4%-t, míg Ausztriában közel 2%-t mutat.

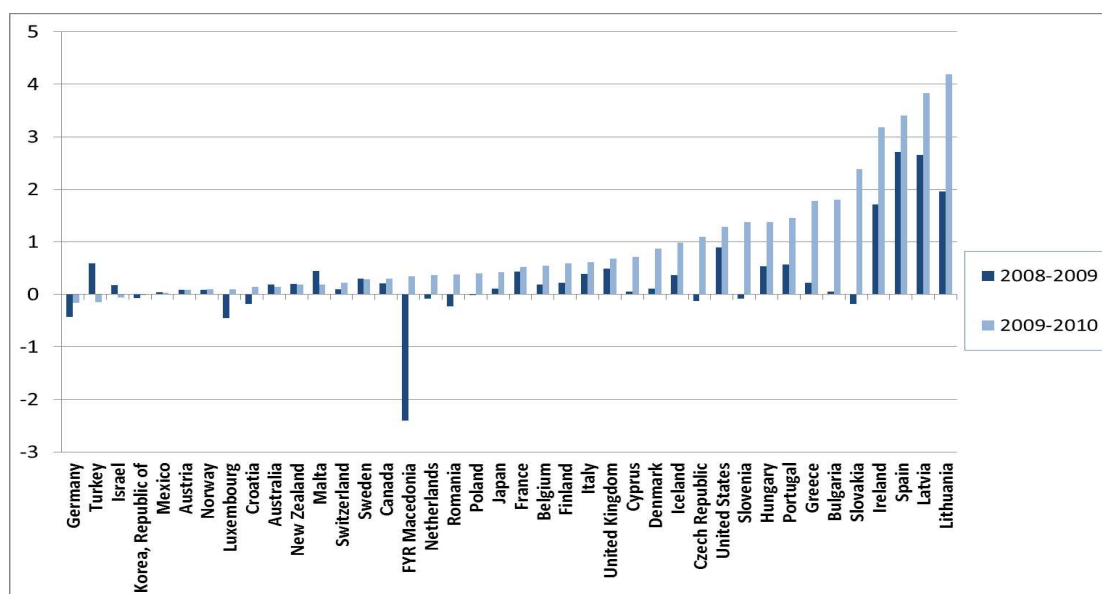
11. számú ábra: A fiatal és felnőtt munkanélküliségi ráta eltérései a megjelölt országokban, 2010-ben

Forrás: http://www.ilo.org/empelm/what/lang--en/WCMS_114240

A hosszú távú munkanélküliségi ráta Romániában 2008-2009-ben enyhén csökkenést, majd 2009-2010-ben fél százalékpontos növekedést mutatott a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) adatai szerint. Ennél magasabb értékek voltak jellemzőek 2009-2010-ben Szlovákiában (3%-s növekedés), Bulgáriában (1,8%-s növekedés), Magyarországon és Szlovéniában (1,5%-s növekedés), valamint Csehországban (1%-s növekedés).

12. számú ábra: A hosszú távú munkanélküliségi ráta alakulása a megjelölt országokban 2008-2009 és 2009-2010-ben

Forrás: http://www.ilo.org/empelm/what/lang--en/WCMS_114240

Visszatérve a foglalkoztatottak vizsgálatához elmondható, hogy a foglalkoztatottak csoportján belül az alkalmazottak száma jelentős csökkenést mutat 1992 óta, mikor 6.627 ezer fő volt alkalmazva. Ez az érték 2005-ig folyamatos csökkenést mutatott, (2004-ben 4.653 ezer fő volt alkalmazva) ekkor számuk növekedni kezdett 2008-ig (5.233 ezer főre), majd újra lecsökkent 4.581 ezer főre. A tulajdonosok számának visszaszorulását mutatják az adatok, az 1992-es 392 ezer főről 1996 óta 200 ezer alá esett vissza, 2009-ben éri el legkisebb értékét 125 ezer fővel, 2010-ben 145 ezer fő jelenik meg tulajdonosként. Ezzel szemben az önfoglalkoztatottak számának növekedése figyelhető meg a foglalkoztatottak csoportján belül. Számuk 1996-ban és 1997-ben lecsökken 2.000 ezer fő alá, ezt követően újra növekedik, a XXI. évszázadban értéke hullámzást mutat. 2009-ben lecsökken 2.080 ezer főre, 2010-ben pedig már 2.245 ezer fő jelenik meg a csoporton belül. A család által foglalkoztatottak száma enyhe csökkenést mutatott 2008-ig (1.191 ezer fő), 2009-ben és 2010-ben számuk megnövekedett (1.325 ezer, majd 1.399 ezer főre).

Fontos megjegyeznünk, hogy országos szinten ezekben az években (2009-ben és 2010-ben) több elbocsátási hullám is jellemző volt. Erre a jelenségre lehet válaszreakció az önfoglalkoztatottá válás, vagy a családon belüli foglalkoztatás. Az utóbbi, amennyiben adottak a feltételek időben közvetlen (azonnali) reakció, míg az önfoglalkoztatás kialakulása feltehetőleg időigényesebb magatartás.

13. számú ábra: A foglalkoztatottak státusuk szerint (ezer főre)

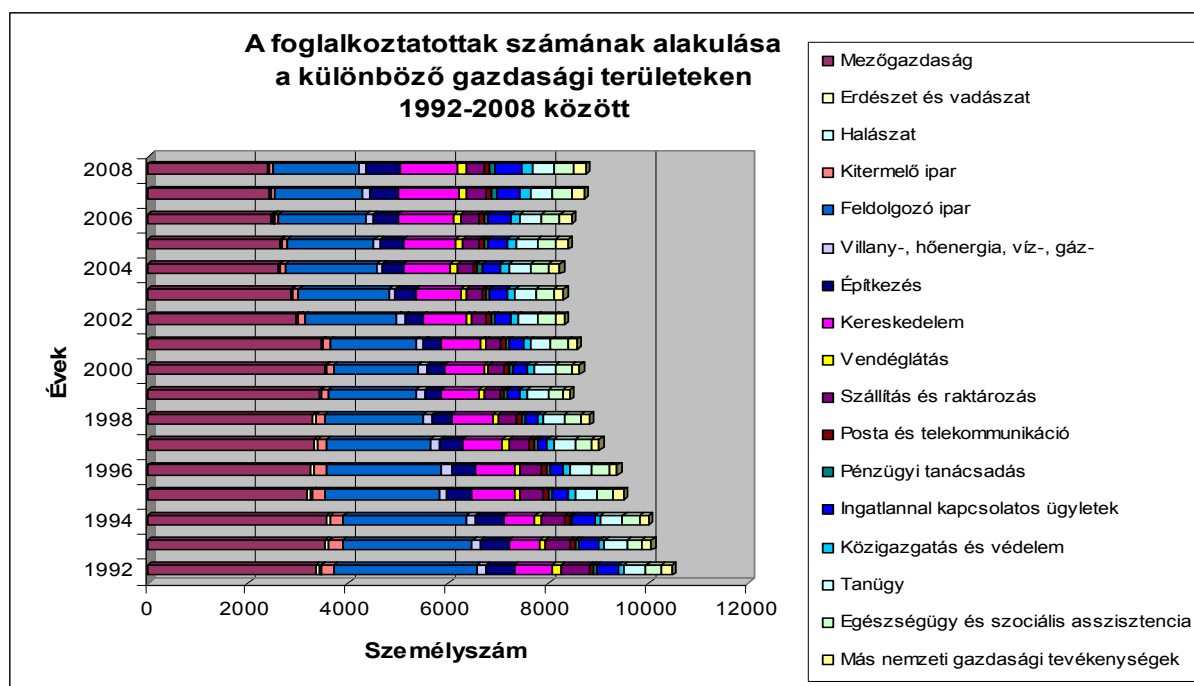
Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

A foglalkoztatottak számának alakulása ágazatonként eltérő mozgást mutat. Egyes ágazatokban csökkenés, más ágazatokban kisebb-nagyobb léptékű növekedés volt észlelhető 2008-ig, pl. az építkezésben, kereskedelembe, a vendéglátó iparban, a pénzügyi tanácsadás terén, az ingatlannal kapcsolatos ügyletekben, a közigazgatás és védelemben. 2009-től további csökkenés mutatkozik, ez a csökkenés majdnem minden ágazatban megfigyelhető néhány kivétellel ahol kis léptékű növekedés volt megfigyelhető a mezőgazdaság, a pénzügyi tanácsadás és biztosítások, az egészségügy, az információ és kommunikáció valamint a szállítás és raktározás terén.

A mezőgazdaság és feldolgozó ipar foglalkoztatta, és foglalkoztatja jelenleg is a legnagyobb mértékben Románia népességét, ezen ágazatokban dolgozók száma jelentősen visszaszorult az elmúlt két évtizedben (6.226 ezer főről 3.911 ezer főre), 2.300 ezer fővel.

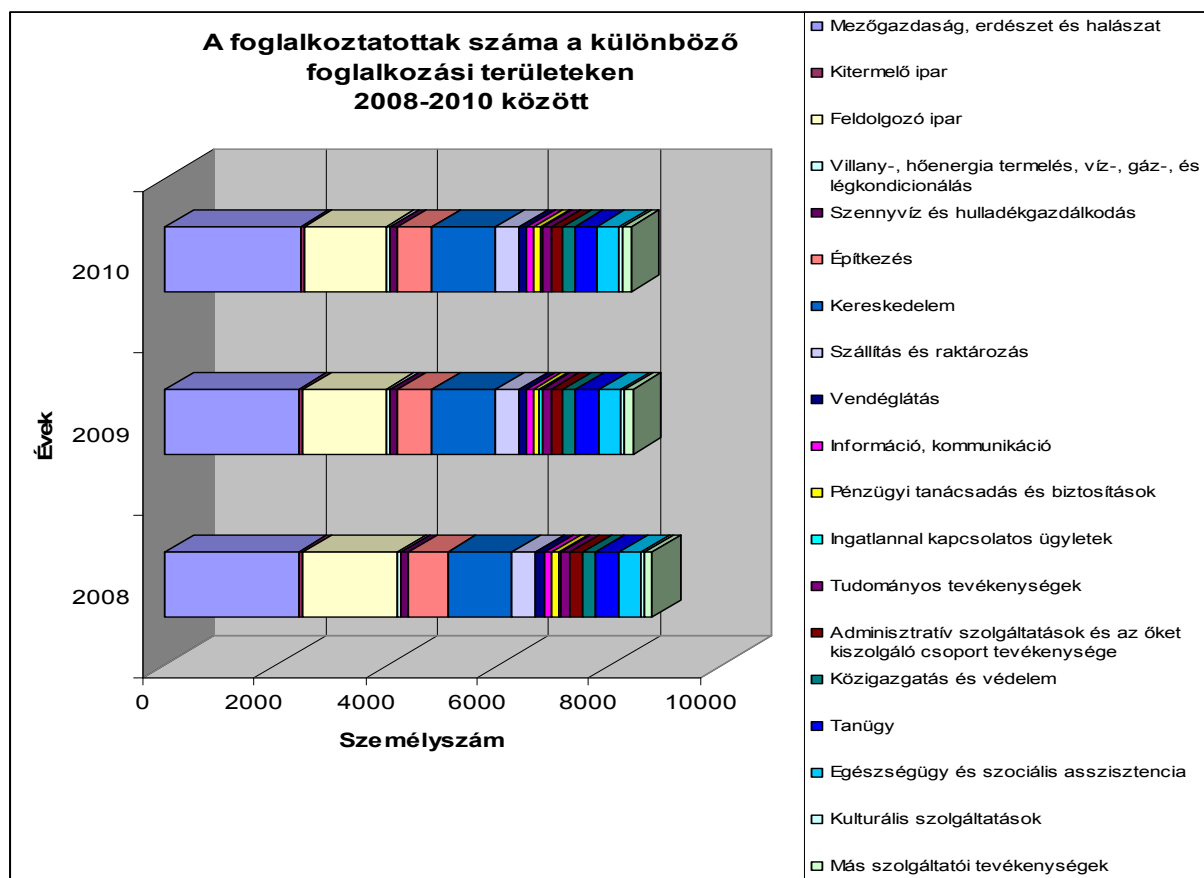
A növekedő ágazatok közül kiemeljük a kereskedelmet (1.140 ezer főt foglalkoztatott 2010-ben), amelynek azonban nincs olyan mértékű felszívóereje, mint amilyen mértékűek más ágazatok csökkenése. A másik növekedő ágazat az építkezés 2010-ben 627 ezer fővel, ezt követte a szállítás-raktározás 425 ezer fővel, az egészségügy és a tanügy 405 ezer és 389 ezer fővel. Kis mértékben foglalkoztatták a lakosságot a közigazgatás, az adminisztratív szolgáltatások területeken (204 ezer főt), a tudományos tevékenységek terén (155 ezer főt), a vendéglátás, az információ és kommunikáció, valamint a pénzügyi tanácsadás ágazatokban (133 ezer főt). A legkisebb mértékben foglalkoztatottak az erdészeti-vadászat, halászat, kitermelő ipar, villany-hőenergia, víz-, gáz-ágazatokban voltak találhatóak 2010-ben.

14. számú ábra: A foglalkoztatottak számának alakulása, gazdasági ágazatok szerint 1992-2008 között (ezer fő)

Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

15. számú ábra: A foglalkoztatottak számának alakulása, gazdasági ágazatok szerint 2008-2010 között (ezer fő)

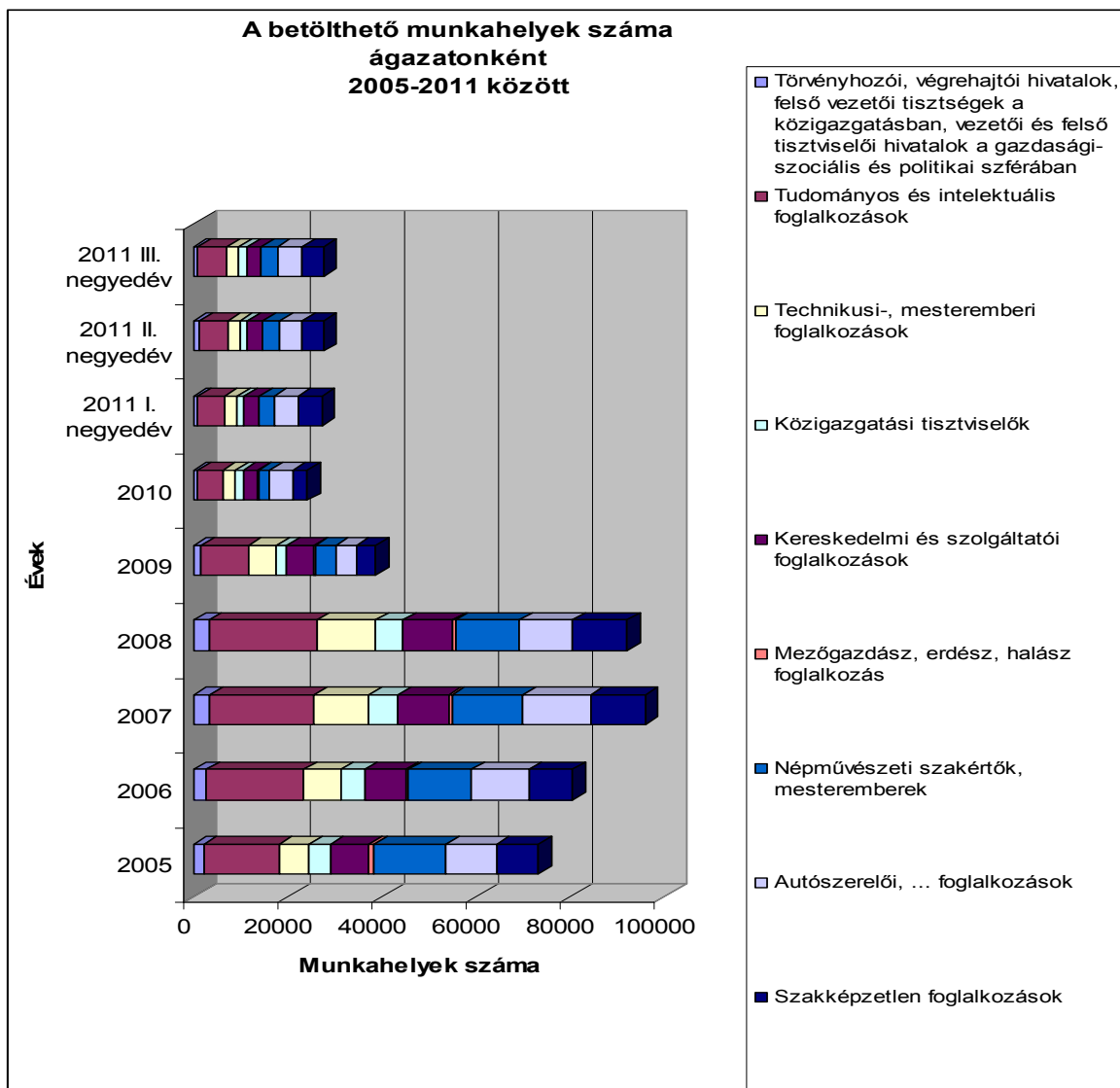
Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

A meghirdetett munkahelyek számát tekintve az elmúlt években látványos csökkenés vált megfigyelhetővé. Országos szinten a meghirdetett munkahelyek száma az elmúlt öt évben 2010-ben mutatta a legalacsonyabb értéket, ebben az évben mindössze 24.239 meghirdetett állást regisztráltak, ezzel szemben 2007-ben 95.972 meghirdetett állás került regisztrációra.

Minden területen jelentősen visszaszorult a meghirdetett helyek száma 2008 és 2010 között a tudományos-intelektuális foglalkozások egynegyedére, a technikai foglalkozások egyötödére, a törvényhozói és felső vezetői tisztségek száma közel negyedére, a közigazgatási tisztségviselői munkakörök is egynegyedére, a kereskedelmi-szolgáltatói munkakörök harmadára, népművészeti szakértői foglalkozások egynegyedére, az autószerelői és a szakképzetlen foglalkozások száma felére csökkent.

A mezőgazdaság területén találunk a legkisebb számban meghirdetett állásokat.

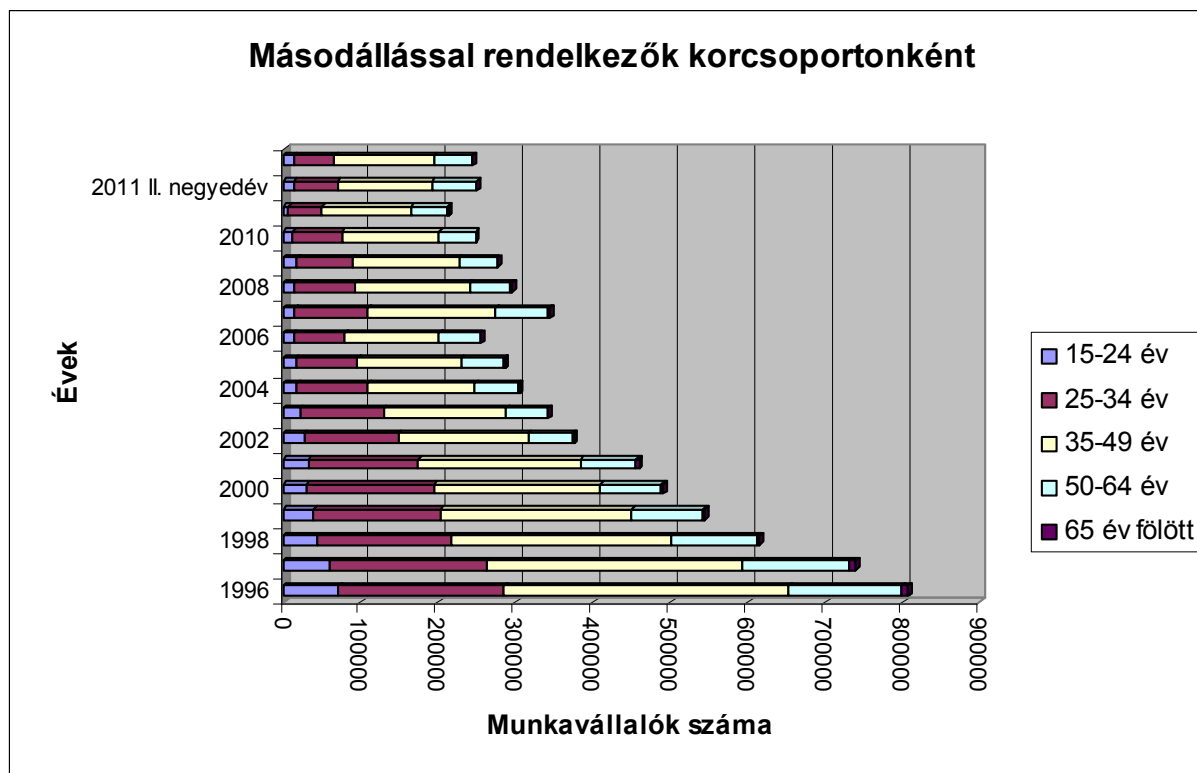
16. számú ábra: A meghirdetett munkahelyek száma foglalkozási ágazatonként 2005-2010 között

Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

A másodállással rendelkezők száma jelentősen lecsökkent 800 000 főről közel 200 000 főre az elmúlt 15 évben. A másodállást vállalók között a 15-24 évesek vannak a legkisebb mértékben reprezentálva, majd az 50-64 év közöttiek. A 25-34 év közöttiek vannak jelen a második legnagyobb mértékben, míg a 35-49 év közöttiek találhatók meg a csoporton belül a legnagyobb mértékben.

17. számú ábra: A másodállással rendelkezők számának alakulása 1996-2011 között, korcsoportonként

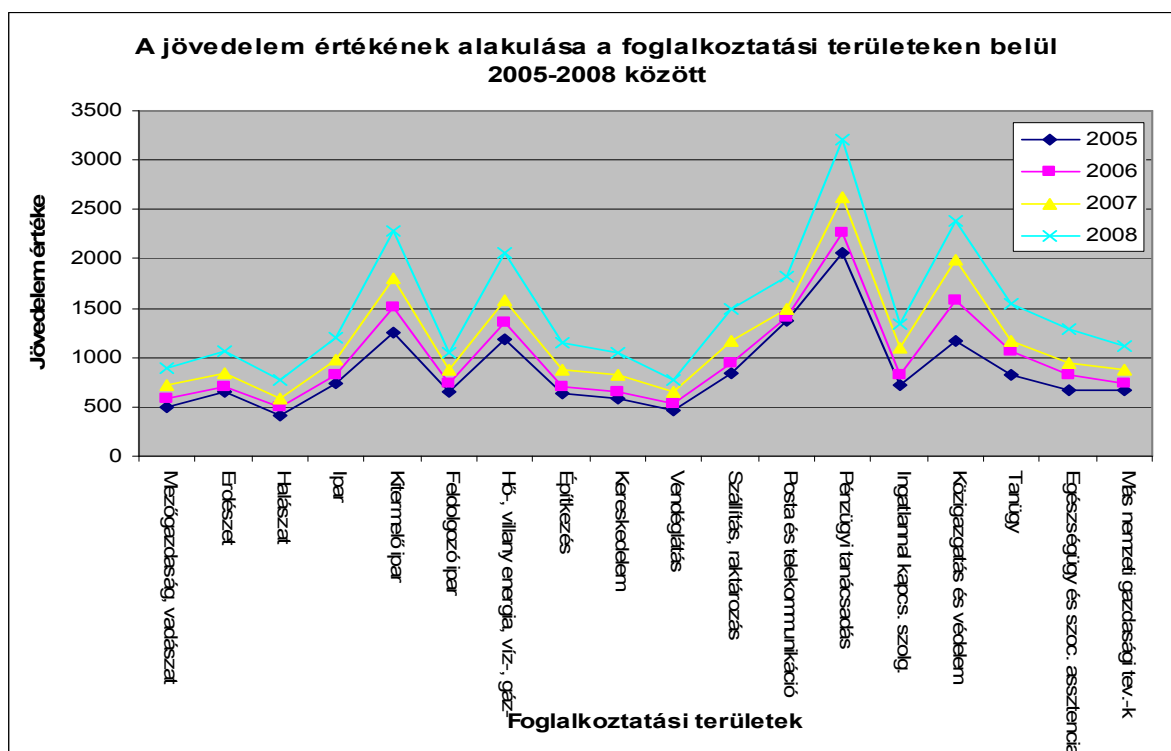

Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

A jövedelmek értéke 2005 és 2008 között növekvő tendenciát mutatott minden ágazatban, a növekedés mértéke eltérően alakult ágazatonként.

A legmagasabb jövedelmet az egyik legkevesebb személyt foglalkoztató szektorban találjuk: a pénzügyi tanácsadás ágazatban, melyet a közigazgatás és a kitermelőiparban alkalmazottak jövedelme követ. Majd a hő- és villanyenergia, víz, gáz; posta-telekommunikáció; tanügy; szállítás-raktározás szektorokban foglalkoztatottak jövedelme következik. A legalacsonyabb jövedelemmel a halászatban, a vendéglátásban és a mezőgazdaságban dolgozók rendelkeznek. Ennél enyhén magasabb keresettel rendelkeznek a kereskedelem, építkezés, erdészet, feldolgozóipar, egészségügy, ingatlannal kapcsolatos ügyletek foglalkoztatottjai.

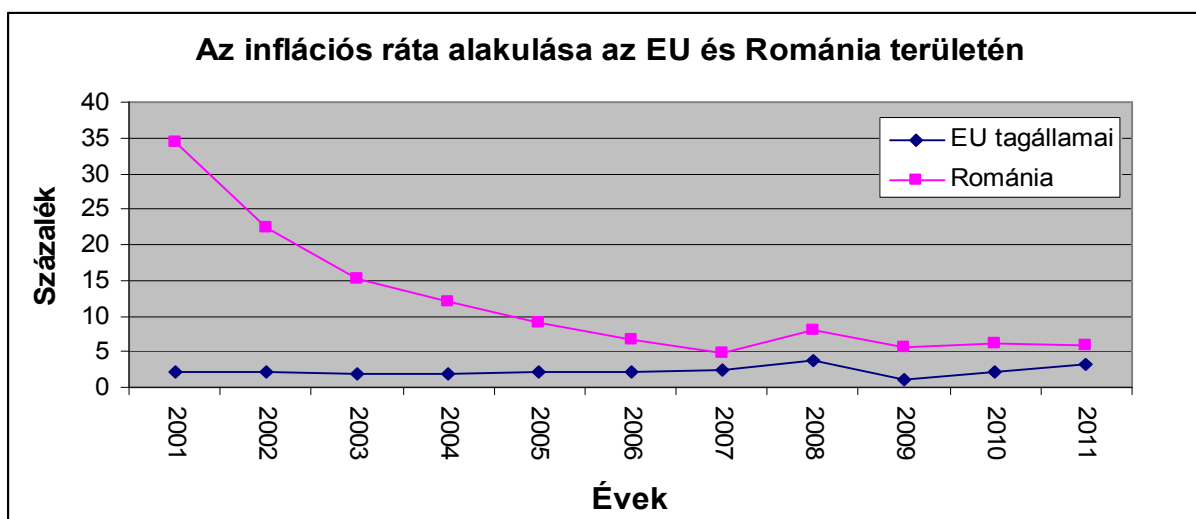
18. számú ábra: A jövedelem értékének alakulása a foglalkoztatási területek összehasonlításában 2005-2008 között

Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

Az infláció magas értéke jellemző Romániára. Az ezredforduló utáni 34%-ról jelentős csökkenés következett be, és 2007-ben megközelíti az EU tagállamainak átlagát, de még így is kétszer nagyobb értékkel rendelkezik. 2008-ban növekedik, hasonlóan a tagállamok átlagához, majd 2009-ben csökken, de nem olyan mértékben, mint átlagban a tagállamok szintjén, 2010-ben enyhén növekedik, majd kissé csökken (5,8%) 2011-ben, közeledve az átlaghoz (3,1%).

19. számú ábra: Az inflációs ráta alakulása az EU és Románia területén 2001-2011 között

Forrás: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

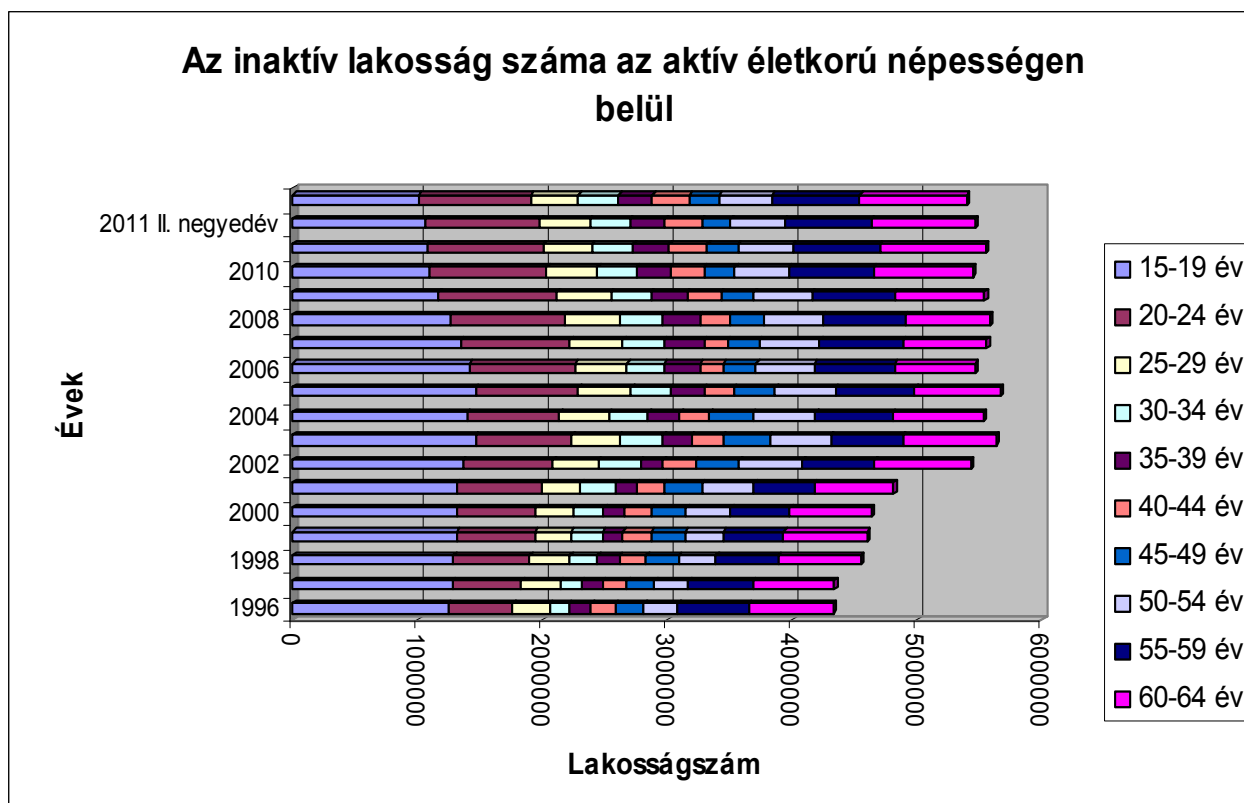
Az inaktív lakosság száma a népességen belül 1996 és 2010 között 2.047 ezer fővel növekedett (6.187.766 főről 8.235.496 főre). Az aktív életkorú (15-64 év) népességen belül az inaktívak száma 1.120 ezer fővel növekedett ugyanebben a periódusban.

Korcsoportok szerint a 1996-hoz viszonyítva 2010-ben az inaktívak csoportján belül egyedül a 15-19 éves korosztály száma mutat csökkenést, amely részben a demográfiai változásokra vezethető vissza. Minden más korcsoport száma növekedést mutat az inaktív lakosságon belül.

A 20-24 éves korcsoport körében a legnagyobb mértékű a növekedés, négyszázezer fővel növekedett számuk az inaktívak csoportján belül (1996-tól 2010-ig).

Az aktív életkorú (15-65 év) inaktív lakosság számán belül (5.452.725 fő) 2010-ben a 15-19 éves korosztály 20%-ban, a 20-24 éves korosztály 17,3%-ban (941.126 fővel), a 25-29 éves korosztály 7,5%-ban (406.817 fővel) volt reprezentálva. Legalacsonyabb mértékben a 30-34, 35-39, 40-44, 45-49 éves korcsoportok lehetők fel 5,8%-al, 4,9%-al, 5%-al és 4,5%-al. Az 50-54 éves, az 55-59 éves és a 60-64 éves korcsoportok 8,1%-al, 12,4%-al és 14,6%-ban vannak jelen. A teljes inaktív népesség száma ekkor 8.235.496- fő volt.

20. számú ábra: Az inaktív lakosság száma az aktív életkorú népességen belül

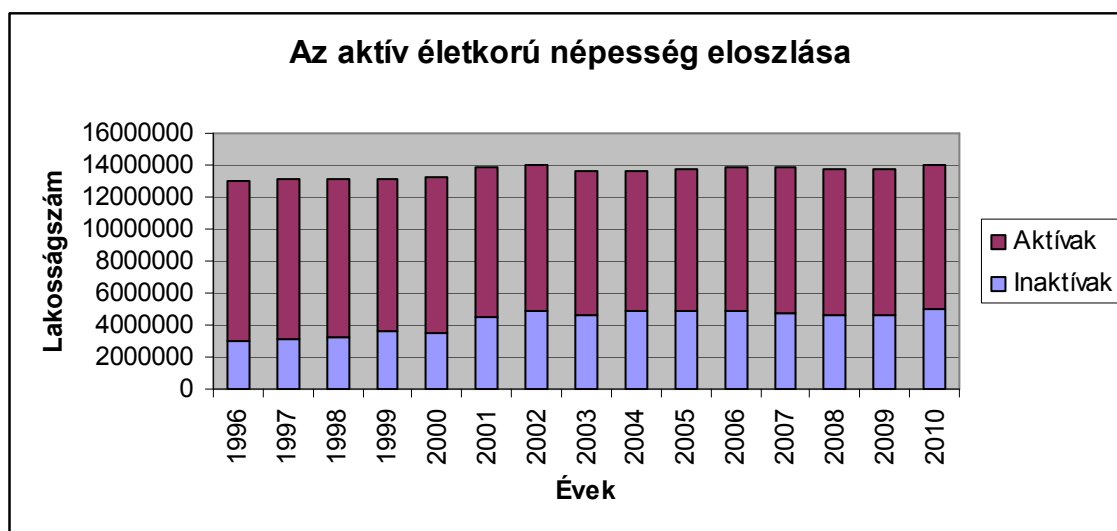

Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

Az inaktív népességen belül az aktív életkorúak száma jelentősen megnőtt az elmúlt tizenöt évben 2.977 ezer főről (1996-ban) 4.948 ezer főre 2010-ben. Ez idő alatt az aktív életkorú népesség száma 933 ezer fővel növekedett az összlakosságon belül.

Az aktív életkorú inaktív népesség számának növekedése jelenthet magyarázatot a foglalkoztatás csökkenése mellett a munkanélküliségi ráta stabil állapotban maradására.

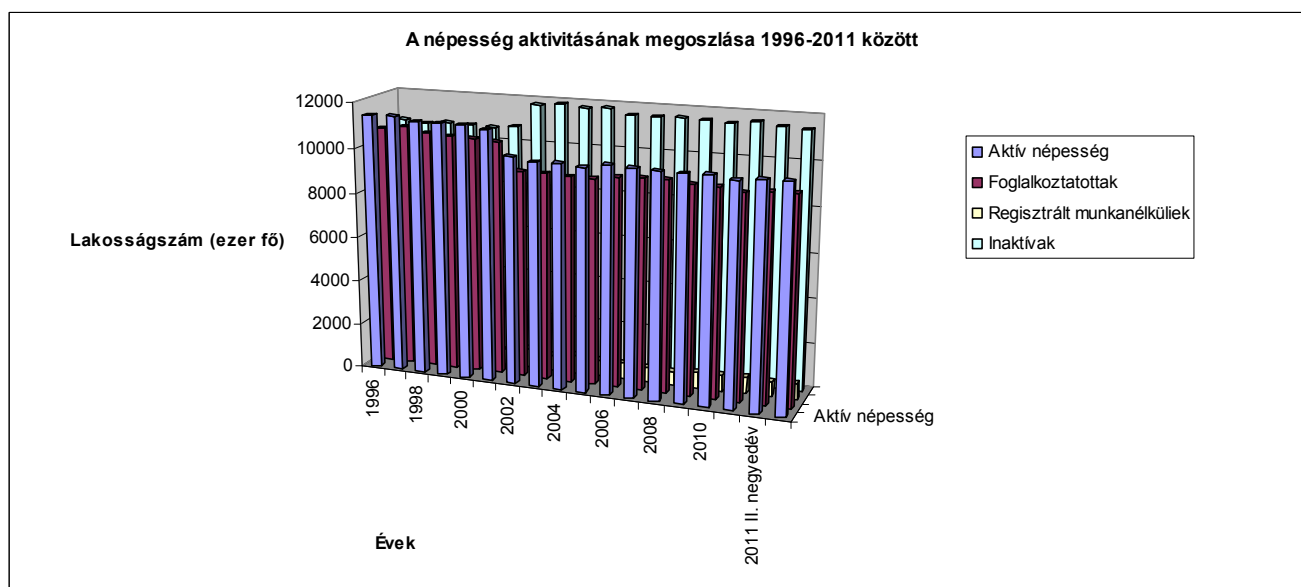
21. számú ábra: Az aktív életkorú népesség eloszlása az aktívak és inaktívak számának tekintetében

Forrás: a Nemzeti Statisztikai Hivatal (INS) – TEMPO Online adatai alapján saját számítás

A következő ábra összesítve ábrázolja a munkaerőpiaci változásokat, az aktív népesség és ezen belül a foglalkoztatottak számának csökkenése mellett az inaktívak számának növekedése figyelhető meg.

22. számú ábra: A népesség aktivitásának megoszlása 1996-2011 között

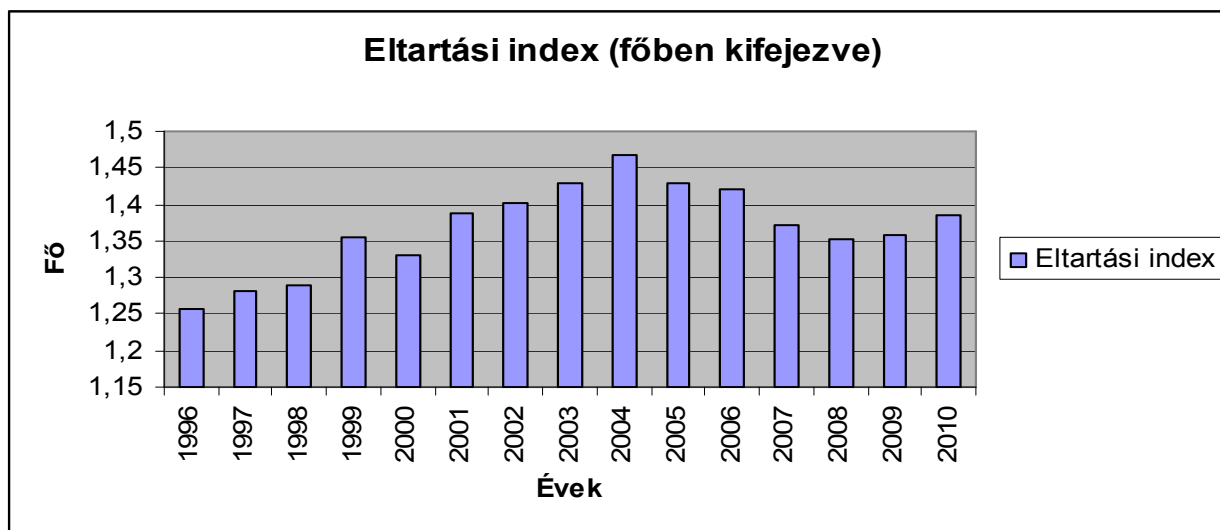

Forrás: www.insse.ro – TEMPO adatbázisok felhasználásával

Az eltartási index méri, az egy aktív személyre jutó, inaktív személyek számát. Ez az index 1996-ban 1,25-ös értéket mutatott, 2004-ben 1,47-es értékkel rendelkezett, 2010-ben 1,39 főt jelentett ez az érték. Tehát egy dolgozó személynek önmagán kívül gazdaságilag közel 1,4 másik személyről szükséges gondoskodnia, amennyiben ez nem rendelkezik valamilyen jövedelemmel. (pl. nyugdíj, amelynek értéke esetenként nagyon eltérő).

2010-ben a havi nettó átlagjövedelem értéke 1.391 RON¹² volt, ami 335 eurónak felelt meg.

23. számú ábra: Eltartási mutató 1996-2011 között

Forrás: a Nemzeti Statisztikai Hivatal (INS) – TEMPO Online adatai alapján saját számítás

Összefoglalva az adatokat, elmondhatjuk, hogy országunkban a népesség és a foglalkoztatottak száma az elmúlt tizenöt évben jelentős mértékben csökkent. Az aktív életkorú lakosság számának növekedésével szemben az aktív lakosság száma folyamatos csökkenést mutat és a két érték távolodik egymástól, ez a csökkenés foglalkoztatási ráta folyamatos csökkenésében is megmutatkozik.

A regisztrált munkanélküliek aránya 7% körül stabilizálódik és alatta marad az európai átlagnak, azonban az inaktívak csoportján belül jelentős mértékű növekedés figyelhető meg ez idő alatt, különösen az aktív életkorúak száma tekintetében az inaktív népességben belül.

A munkanélküliségi ráta területileg differenciált, az országban a megyei értékek 1,6 és 9,4% között mozognak, azaz az eltérés jelentős (7,8%) a legalacsonyabb és a legmagasabb rátával rendelkező megyék között.

A munkaerőpiacon jelenleg a 15-19 évesek vannak a legalacsonyabb szinten reprezentálva, amely jelenség a demográfiai változásokra vezethető vissza. A 20-24 és a 25-29 évesek is egyre kisebb mértékben vannak jelen a munkaerőpiacon. A nemek tekintetében a férfiak magasabb arányban vannak képviselve a munkaerőpiacon, mint a nők.

¹² Forrás: <http://www.insse.ro/cms/rw/pages/castiguri1938.ro.do>

A hosszú távú munkanélküliség számának alakulása 0,5%-os növekedést mutatott 2009-2010-ben.

A foglalkoztatottak státusa szerint visszaszorulóban van a tulajdonosi státusz, és az alkalmazotti státusok jelentős mértékben csökkentek. Növekedést az önfoglalkoztatottak száma és a családon belül foglalkoztatottak száma mutatott az elmúlt években.

Országunkban a legnagyobb arányban foglalkoztató ágazatok között a mezőgazdaságot és a feldolgozó ipart találjuk meg, amelyek egyben a legalacsonyabb és a nagyon alacsony jövedelmeket biztosító ágazatok az országban. Ezen ágazatok leépülőben vannak, a meghirdetett munkahelyek száma a legalacsonyabb és a nagyon alacsony értékeket mutatják. A kereskedelem a harmadik helyen áll, ami a foglalkoztatottak számát illeti, a biztosított jövedelem értéke az előző két szektor értékével hasonló szinten mozog.

A jövedelem szempontjából a legversenyképesebb ágazat a pénzügyi tanácsadás, amely egyike a legkevesebb egyént foglalkoztató ágazatoknak, növekedést mutat.

A meghirdetett munkahelyek statisztikái kevésbé biztatóak. A gazdasági megtorpanást megelőző években a 2010-es évben meghirdetett munkahelyek háromszorosát regisztrálták.

Mindezek mellett a viszonylag alacsony jövedelmek és a magas inflációs ráta jellemző az országra.

Hol tartunk, merre igyekszünk?

Amennyiben egyenleget készítünk a jelenlegi országos helyzetről az adatok függvényében, kevésbé biztató képet kapunk, azaz Románia esetében is beszélhetünk „brazilizálódásról”.

Bár növekedést mutat az aktív életkorúak száma az országban, *egyre kevesebben dolgoznak*, és mégis aránylag *kevesen vannak a munkanélküliek*. Feltevődik a kérdés, hogy hol található a népesség azon része, aki kihullott a foglalkoztatás köréből és nem regisztrált munkanélküli. Illetve a fiatalok esetében, mit tesznek a fiatalok és meddig, annak érdekében, hogy viszonylag nagyobb biztonsággal elhelyezkedhessenek a munkaerőpiacon?

A választ részben megadják a statisztikai adatok is, azáltal, hogy az *inaktívak csoportja növekedést mutat*, ugyanakkor a népességszám nem a „természetes” népességfogyásnak köszönhetően az előrejelzések szerint jelentősen lecsökkent, vélhetően *a migráció* következtében.

Az inaktivitás a *kereső munka csökkenése* és az *elbocsátások* következtében együttjár bizonyos esetekben a *sokszínű foglalkoztatási formák kialakulásával*, illetve az *informális foglalkoztatási formák terjedésével*. Romániában a feketegazdaságban résztvevők számára vonatkozóan bár nem rendelkezünk adatokkal, becslések szerint az inaktívak egy része informálisan keresi meg havi jövedelmét, a *feketegazdaságban érintettek* számát megközelítőleg 2.000 ezer fő fölé teszik. Ezen személyek általában nincsenek bekapcsolva a társadalombiztosítási rendszerbe

sem, tehát a szociális védőhálón kívül maradnak. A legveszélyeztetettebb korcsoportokat a munkanélküliség tekintetében a fiatal pályakezdők 15-25 év közöttiek, valamint a 45 év fölöttiek alkotják.

Ulrich Beck a “már nem munkanélküli” fogalmának kettős értelmezésére hívja fel a figyelmet, ami jelentheti egyrészt, hogy a vonatkozó személynek van munkahelye, azaz visszakerült a munkaerőpiacra, ugyanakkor jelentheti azt is, hogy semmi esélye sincs az elhelyezkedésre, azaz “kihullik a társadalomból”. Az egyének gazdasági helyzetének követésére (regisztrációjára) alapvető szükség lenne a pontosabb helyzetkép feltárásához, valamint a hatékony szociálpolitikai intézkedések kidolgozásához. A jelenlegi követéses módszer a munkanélküliség felszámolásának nagyon hatékony formájaként működik, azaz a nyílt vagy regisztrált munkanélküliség értéke alacsonyan marad, azáltal, hogy aki kihullott a (munkanélküli) rendszerből nem kerül további nyilvántartásba, így a fluktuáció következtében az érték nem változik jelentősen, nem kummulálódik. Ezt nevezi a szerző a “statisztika cinizmusának”.

A munkanélküliség fogalmát a „már nem” jelző mellett, kiegészíthetjük a „még nem” megközelítéssel is, amelyet a fiatalok esetében használhatunk elsősorban, és a szakirodalom „parkoltatásnak” vagy „parkoló pályának” nevez. A munkanélküliség bekövetkeztének időbeli kitolásaként, időszakos megelőzéseként értelmezhetjük és az alkalmazott magatartások között a továbbtanulás jelenségét és a képzések időszakát találjuk meg.

A munkaerő-piaci helyzet megoldásában gondolkodók elsődleges példaképe az „amerikai foglalkoztatási csoda”, amely *sok új állást biztosít az alacsony termelékenységű gazdasági ágazatokban: kereskedelem, vendéglátás, kisebb szociális szolgáltatások terén*. Amennyiben ebből a példából indulunk ki a helyi megoldások alkalmazása érdekében, azzal szembesülünk, hogy az országos adatok szerint a legalacsonyabb jövedelmet biztosító ágazatok közül kerülnek ezek ki. A legalacsonyabb jövedelmeket generálják ezen foglalkoztatások, ugyanakkor nem teljes időségek, hanem túlnyomóan részmunkaidőségek, ebből a sajátosságából, valamint a jövedelem nagyon alacsony mértékéből következik, hogy az ily módon végzett munka nem tud megélhetést biztosítani az egyén számára, így kénytelené válik az egyén egy másik állás vállalására is. Azonban, mivel jelenleg a munkahelyek számának visszaszorulása a jellemző, ördögi kört jelentene a többszörös részmunka vállalása, és nem jelenthetne megoldást a jelenleg fennálló munkaerőpiaci problémákra.

Beck, a polgári munka modelljét javasolja, „learning by doing” módszerrel. A **polgári munka** előfeltételezi az állampolgári jogokat. A tevékenység típusát és magát a tevékenységet állítja a középpontba, beleértve a szükséges erőforrásokat: idő, tér, pénz. A polgári munkát pénzzel honorálják és társadalmi elismerést jelent. „A polgári munkát tehermentesíteni kell a mindennapi megélhetés és a jövő gondjaitól (volunteering is not for free)” (Beck, 2009:140). A

polgári munkáért járó pénz forrásai lehetnek: a munkanélküli segély és a szociális támogatásokra szánt keretek, ezáltal aktivizálják az egyént. Választható és önkéntes. Forrása „állami transzferekből, a vállalati segélyezés külső forrásaiból, önkormányzati hozzájárulásokból tevődik össze” (Beck, 2009:140).

„A kereső munka mellett, ezzel a tevékenységek és az identitás alternatív forrása is létrejön, amely nemcsak az egyéneket tölti el megelégedéssel, hanem az individualizált társadalomban is összetartozást eredményez a mindennapi demokrácia életre keltésével” (Beck, 2009:141), mely nemcsak a választási jogban merül ki. Következménye az együttműködések beépülése a politikai életbe. „A polgári munka mobilizál és integrál (nem rekeszt ki senkit, hacsak valaki magát ki nem zárja), ... segít talpra állítani a közigazgatást, a pártokat és az államot” (Beck, 2009:141). „A vállalkozói magatartás és a közjóért végzett munka összekapcsolásáról” ír a szerző (Beck, 2009:143).

Beck víziója: „Az európai demokráciát polgári munkával és polgári munka révén lehet lélekkel megtölteni” (Beck 2009:149).

A különböző országokban léteznek kezdeményezések és projektek erre a logikára épülve:

- Az Egyesült Államokban *The United Way* módja, hogy a cég megnevez egy bizonyos számú projektet, adott témakörökben: ifjúság, kultúra, szociális közeg. Egy céges esemény keretén belül felkéri a munkaadó a dolgozókat, hogy adományozzanak pl. 1-50 dollárig a projekt számára, amit a cég megdupláz, és az összegből megvalósítják a projektet.
- Az adományok gyűjtésének egy másik módja, Németországban, de Nagy-Britanniában is jelen van, a csoport-kezdeményezés révén, kidolgoznak egy ötletet, amit megtudnak a köz érdekében valósítani és a polgárok körében gyűjtést rendeznek a projekt érdekében. A társult tagok lehetőségeik függvényében időt, pénzt, energiát, tudást fektetnek be.

A polgári munka gyakorlása érdekében döntő fontosságú a jog harmonizációja a kereső és a polgári munka közötti átjárhatóság érdekében.

A munkanélküliség problémájának kezelésére a következő megoldásokat ismerteti a szerző:

- A holland megoldás, szerint létezik egy alapbiztosítási rendszer a társadalmon belül: a munkanélküliséget a részmunkaidős foglalkoztatás kiépítésével építették le, és az idő feletti szuverén rendelkezésre változtatták át, úgy, hogy minden kereső tevékenységet és minden kereső embert bevontak a biztosítási hálózatba, így a kockázat nem kizárólag az egyéneken van.
- A dán megoldást a kilépési idő törvénye alkotja. Lehetővé teszi, hogy a munkavállalók egy bizonyos időszakra (1 év) kilépjenek a munkaerőpiacról és ideiglenesen tevékenységet változtassanak pl. továbbképzésre, gyermeknevelésre, szabadságra-

pihenésre, polgári munkára fordítják ezt az időt. Az ideiglenesen megüresedett állások hatvan százalékát munkanélküliek töltik be.

- „Drezdai Kör”, ami a hátrányos helyzetűek csoportosulásáról szól. Itt olyan segítők dolgoznak, akik maguk is hátrányos helyzetűek. Munkanélküliek, nyugdíjasok, diákok, ellenszolgáltatás nélkül tevékenykednek a közjó érdekében. Vezetőjük is munkanélküli.

Románia esetében a nem hivatalos foglalkoztatási formák egy alapbiztosítási rendszerbe való bekapcsolása szükségszerű lenne, továbbá az alulról jövő kezdeményezések támogatása jelenthetne egyfajta megoldást a népesség gazdasági életbe való bekapcsolására. A munkaerőpiacon való elhelyezkedés nehézségét, valamint a munkaerő fluktuációját figyelembe véve hatékony módszer lehet a kilépési idő bevezetése. A kilépés a munkaerőpiacról jelen pillanatban is jelen van a társadalomban, azonban a kilépés formája jelen esetben végleges, azaz akkor valósul meg, mikor az illető nem rendelkezik munkahellyel, formálissá válva ez a jelenség lehetőséget teremt az átmeneti időszakban új munkaerő bekapcsolására, valamint a régi munkaerő időszakos kilépésére. Ismervén, hogy a munkaerőpiaci helyzet összetett jelenség, várhatóan több modell párhuzamos alkalmazása vezethet eredményre, ugyanakkor az is közismert, hogy egy minta alkalmazásának eredményességére befolyással van az éppen aktuális társadalmi struktúra is.

Fontos megjegyeznünk, hogy „a polgári munka hasznos lehet a kereső munka szempontjából is ... olyan ismereteket és kompetenciákat közvetít, amelyeket megszerzett képességek és bizonyítványok formájában dokumentálni is lehet”, „tevékeny szolidaritásnak”, nevezi ezt a formát a szerző (Beck, 2009:157-158), ugyanakkor nemcsak az egyének számára, hanem a közösség számára is haszonnal járnak.

Irodalomjegyzék

- Beck, Ulrich 2009. *A munka szép új világa*. Belvedere Meridionale, Szeged;
- Biró A. Zoltán (szerk.) 2008. *Székelystöldi jövőképek – térségi fejlesztéspolitika*. KAM Regionális és Antropológiai Kutatások Központja, Alutus Kiadó, Csíkszereda
- Bodó Julianna – Oláh Sándor (szerk.) 1997. Helyzet könyvek. *Így élünk. Elszegényedési folyamatok Székelystöldön*. KAM Regionális és Antropológiai Kutatások Központja, Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda
- Bourdieu, Pierre 2008 [1978]. *A társadalmi egyenlőtlenségek újratemelődése* General Press Kiadó, Budapest
- Európai Szociális Jogok dokumentuma
<http://www.bvau.ro/docs/pdf/drsoeur.pdf> Letöltés ideje: 2012.04.01.;
- Európai Unió honlapja
http://europa.eu/documentation/statistics-polls/index_ro.htm. Letöltés ideje: 2012.04.15.;
- Fábri István (szerk.) 2003. *Kisebbségi lét és érvényesülés. A magyar lakosság munkaerő-piaci kihívásai a Kárpát-medencében*. Lucidus Kiadó, Budapest
- Hegedűs Péter – Monostori Judit 2005. *A szegénység és a társadalmi kirekesztődés jelzőszámai*. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet
- Lengyel György – Szántó Zoltán (szerk.) 2006. *Gazdaságszociológia. Elméleti megalapozás*. Aula Kiadó, Budapest
- Nemzetközi Munkaügyi Szervezet honlapja – International Labour Organization (ILO) – Munkaügyi statisztikák, <http://laborsta.ilo.org/>. Letöltés ideje: 2012.04.14.;
- Munkaerőpiac kulcs jelzőszámai – Key Indicators of the Labour Market (KILM) az ILO honlapján, http://www.ilo.org/empelm/what/lang--en/WCMS_114240. Letöltés ideje: 2012. 04. 15.;
- Nemzeti Munkaerő Elhelyező Ügynökség honlapja,
www.anofm.ro. Letöltés ideje: 2011.10.15.; 2012.04.01
- Nemzeti Statisztikai Intézet honlapja,
www.insse.ro – TEMPO adatbázis. Letöltés ideje: 2012.03.28.;
- Online egyetemi segédanyag modellek leírása
http://www.vizsgazz.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=1540:12tetel&catid=51:szemlygy-ttelek&Itemid=84. Letöltés ideje: 2012.03.26.;
- Románia 2011-es népszámlálásának előzetes eredményei: www.recensamantromania.ro, letöltés ideje 2012.03.29.

Mellékletek

1. számú táblázat: A foglalkoztatási ráta az Európai Unió tagállamaiban, az E.Á.-ban és Japánban, 2001-2010 között

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU (27 tagállam)	62.6	62.4	62.6	63.0	63.4	64.4	65.3	65.8	64.5	64.1
Belgium	59.9	59.9	59.6	60.3	61.1	61.0	62.0	62.4	61.6	62.0
Bulgária	49.7	50.6	52.5	54.2	55.8	58.6	61.7	64.0	62.6	59.7
Cseh Köztársaság	65.0	65.4	64.7	64.2	64.8	65.3	66.1	66.6	65.4	65.0
Dánia	76.2	75.9	75.1	75.7	75.9	77.4	77.1	77.9	75.7	73.4
Németország	65.8	65.4	65.0	65.0	65.5 ^b	67.2	69.0	70.1	70.3	71.1
Észtország	61.0	62.0	62.9	63.0	64.4	68.1	69.4	69.8	63.5	61.0
Írország	65.8	65.5	65.5	66.3	67.6	68.7	69.2	67.6	61.8	60.0
Görögország	56.3	57.5	58.7	59.4	60.1	61.0	61.4	61.9	61.2	59.6
Spanyolország	57.8	58.5	59.8	61.1	63.3 ^b	64.8	65.6	64.3	59.8	58.6
Franciaország	62.8	63.0	63.9	63.7	63.7	63.6	64.3	64.8	64.0	63.8
Olaszország	54.8	55.5	56.1	57.6 ^b	57.6	58.4	58.7	58.7	57.5	56.9
Ciprus	67.8	68.6	69.2	68.9	68.5	69.6	71.0	70.9	69.9	69.7
Luxembourg	63.1	63.4	62.2	62.5	63.6	63.6	64.2	63.4	65.2	65.2
Magyarország	56.2	56.2	57.0	56.8	56.9	57.3	57.3	56.7	55.4	55.4
Málta	54.3	54.4	54.2	54.0	53.9	53.6	54.6	55.3	55.0	56.1
Hollandia	74.1	74.4	73.6	73.1	73.2	74.3	76.0	77.2	77.0	74.7 ^b
Ausztria	68.5	68.7	68.9	67.8 ^b	68.6	70.2	71.4	72.1	71.6	71.7
Lengyelország	53.4	51.5	51.2	51.7	52.8	54.5	57.0	59.2	59.3	59.3
Portugália	69.0	68.8	68.1	67.8	67.5	67.9	67.8	68.2	66.3	65.6
Románia	62.4	57.6 ^b	57.6	57.7	57.6	58.8	58.8	59.0	58.6	58.8
Szlovénia	63.8	63.4	62.6	65.3	66.0	66.6	67.8	68.6	67.5	66.2
Szlovákia	56.8	56.8	57.7	57.0	57.7	59.4	60.7	62.3	60.2	58.8
Finnország	68.1	68.1	67.7	67.6	68.4	69.3	70.3	71.1	68.7	68.1
Svédország	74.0	73.6	72.9	72.1	72.5 ^b	73.1	74.2	74.3	72.2	72.7
Egyesült Királyság	71.4	71.4	71.5	71.7	71.7	71.6	71.5	71.5	69.9	69.5
Norvégia	77.2	76.8	75.5	75.1	74.8	75.4	76.8	78.0	76.4	75.3
Svájc	79.1	78.9	77.9	77.4	77.2	77.9	78.6	79.5	79.0	78.6 ^b
Horvátország	:	53.4	53.4	54.7	55.0	55.6	57.1	57.8	56.6	54.0
Egyesült Államok	73.1	71.9	71.2	71.2	71.5	72.0	71.8	70.9	67.6	66.7
Japán	68.8	68.2	68.4	68.7	69.3	70.0	70.7	70.7	70.0	70.1

Forrás: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

2. számú táblázat: A munkanélküliségi ráta alakulása az EU tagállamaiban, az E.Á.-ban és Japánban
2011.03. hónaptól 2012.02.-ig

	2011. .03	2011. 04	2011. 05	2011. 06	2011. 07	2011. 08	2011. 09	2011. 10	2011. 11	2011. 12	2012. 01	2012. 02
EU (27 tagállam)	9.4	9.5	9.5	9.6	9.6	9.7	9.8	9.9	10.0	10.0	10.1	10.2
Belgium	7.1	7.1	7.1	7.1	7.3	7.3	7.3	7.2	7.2	7.1	7.2	7.2
Bulgária	11.1	11.2	11.2	11.2	11.1	11.1	11.1	11.3	11.6	11.8	12.2	12.4
Cseh Köztársaság	6.9	6.9	6.9	6.8	6.7	6.6	6.5	6.5	6.5	6.7	6.7	6.8
Dánia	7.5	7.3	7.6	7.6	7.5	7.5	7.6	7.7	7.8	7.8	7.9	7.9
Német-ország	6.2	6.1	6.0	5.9	5.9	5.8	5.8	5.7	5.7	5.7	5.7	5.7
Észtország	13.6	13.1	13.1	13.1	11.5	11.5	11.5	11.7	11.7	11.7	:	:
Írország	14.1	14.1	14.2	14.3	14.6	14.7	14.7	14.7	14.8	14.7	14.7	14.7
Görög-ország	15.6	16.0	16.9	17.3	17.9	18.5	19.0	19.7	20.6	21.0	:	:
Spanyol-ország	20.8	20.7	20.9	21.2	21.7	22.0	22.4	22.7	22.9	23.0	23.3	23.6
Francia-ország	9.6	9.6	9.6	9.6	9.7	9.7	9.7	9.8	9.8	9.9	10.0	10.0
Olaszország	8.2	8.2	8.3	8.2	8.3	8.3	8.6	8.5	8.8	8.9	9.1	9.3
Ciprus	6.9	7.1	7.4	7.5	7.6	7.8	8.3	9.0	9.3	9.4	9.5	9.7
Luxembour g	4.7	4.7	4.8	4.8	5.0	5.0	4.9	4.9	4.9	5.1	5.1	5.2
Magyar-ország	10.8	10.9	10.9	11.0	10.9	10.9	10.9	10.9	10.9	11.0	11.3	11.0
Málta	6.3	6.7	6.7	6.7	6.5	6.3	6.4	6.4	6.5	6.8	6.8	6.8
Hollandia	4.2	4.2	4.2	4.1	4.3	4.4	4.5	4.8	4.9	4.9	5.0	4.9
Ausztria	4.2	4.1	4.2	4.0	3.8	3.8	4.0	4.3	4.4	4.2	4.1	4.2
Lengyel-ország	9.4	9.5	9.6	9.6	9.6	9.7	9.8	9.9	10.0	10.1	10.1	10.2
Portugália	12.4	12.6	12.7	12.6	12.5	12.7	13.0	13.6	14.0	14.6	14.8	15.0
Románia	7.0	7.6	7.4	7.4	7.5	7.5	7.7	7.3	7.6	7.5	7.2	7.1
Szlovénia	8.1	8.0	7.9	8.0	8.1	8.1	8.3	8.6	8.7	8.7	8.7	8.7
Szlovákia	13.3	13.3	13.3	13.3	13.4	13.5	13.6	13.9	14.0	14.1	14.0	14.0
Finnország	8.0	7.9	7.8	7.8	7.8	7.7	7.7	7.6	7.6	7.5	7.5	7.4
Svédország	7.7	7.4	7.7	7.4	7.4	7.4	7.3	7.5	7.5	7.5	7.6	7.5
Egyesült Királyság	7.7	7.8	7.9	8.0	8.1	8.3	8.3	8.4	8.3	8.3	:	:
Norvégia	3.3	3.4	3.3	3.3	3.1	3.2	3.3	3.4	3.4	3.3	3.2	:

Horvát-ország	13.4	13.4	13.6	13.7	13.4	13.4	13.4	12.7	12.9	13.1	13.9	14.2
Egyesült Államok	8.9	9.0	9.0	9.1	9.1	9.1	9.0	8.9	8.7	8.5	8.3	8.3
Japán	4.6 ^b	4.7	4.5	4.6	4.7	4.3	4.2	4.4	4.4	4.5	4.7	:

Forrás: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

3. számú táblázat: Az infláció alakulása az EU-ban, az E.Á.-ban és Japánban 2001-2011 között

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
EU (változó összetétel)	2.2	2.1	2.0	2.0	2.2	2.2	2.3	3.7	1.0	2.1	3.1
Belgium	2.4	1.6	1.5	1.9	2.5	2.3	1.8	4.5	0.0	2.3	3.5
Bulgária	7.4	5.8	2.3	6.1	6.0	7.4	7.6	12.0	2.5	3.0	3.4
Cseh Köztársaság	4.5	1.4	-0.1	2.6	1.6	2.1	3.0	6.3	0.6	1.2	2.1
Dánia	2.3	2.4	2.0	0.9	1.7	1.9	1.7	3.6	1.1	2.2	2.7
Németország	1.9	1.4	1.0	1.8	1.9	1.8	2.3	2.8	0.2	1.2	2.5
Észtország	5.6	3.6	1.4	3.0	4.1	4.4	6.7	10.6	0.2	2.7	5.1
Írország	4.0	4.7	4.0	2.3	2.2	2.7	2.9	3.1	-1.7	-1.6	1.2
Görögország	3.7	3.9	3.4	3.0	3.5	3.3	3.0	4.2	1.3	4.7	3.1
Spanyolország	2.8	3.6	3.1	3.1	3.4	3.6	2.8	4.1	-0.2	2.0	3.1
Franciaország	1.8	1.9	2.2	2.3	1.9	1.9	1.6	3.2	0.1	1.7	2.3
Olaszország	2.3	2.6	2.8	2.3	2.2	2.2	2.0	3.5	0.8	1.6	2.9
Ciprus	2.0	2.8	4.0	1.9	2.0	2.2	2.2	4.4	0.2	2.6	3.5
Luxembourg	2.4	2.1	2.5	3.2	3.8	3.0	2.7	4.1	0.0	2.8	3.7
Magyarország	9.1 ⁱ	5.2	4.7	6.8	3.5	4.0	7.9	6.0	4.0	4.7	3.9
Málta	2.5	2.6	1.9	2.7	2.5	2.6	0.7	4.7	1.8	2.0	2.4
Hollandia	5.1	3.9	2.2	1.4	1.5	1.7	1.6	2.2	1.0	0.9	2.5
Ausztria	2.3	1.7	1.3	2.0	2.1	1.7	2.2	3.2	0.4	1.7	3.6
Lengyelország	5.3	1.9	0.7	3.6	2.2	1.3	2.6	4.2	4.0	2.7	3.9
Portugália	4.4	3.7	3.3	2.5	2.1	3.0	2.4	2.7	-0.9	1.4	3.6
Románia	34.5 ⁱ	22.5 ⁱ	15.3 ⁱ	11.9 ⁱ	9.1 ⁱ	6.6	4.9	7.9	5.6	6.1	5.8
Szlovénia	8.6	7.5	5.7	3.7	2.5	2.5	3.8	5.5	0.9	2.1	2.1
Szlovákia	7.2	3.5	8.4	7.5	2.8	4.3	1.9	3.9	0.9	0.7	4.1
Finnország	2.7	2.0	1.3	0.1	0.8	1.3	1.6	3.9	1.6	1.7	3.3
Svédország	2.7	1.9	2.3	1.0	0.8	1.5	1.7	3.3	1.9	1.9	1.4
Egyesült Királyság	1.2	1.3	1.4	1.3	2.1	2.3	2.3	3.6	2.2	3.3	4.5
Norvégia	2.7	0.8	2.0	0.6	1.5	2.5	0.7	3.4	2.3	2.3	1.2
Svájc	:	:	:	:	:	1.0	0.8	2.3	-0.7	0.6	0.1
Horvátország	4.3 ⁱ	2.5 ⁱ	2.4 ⁱ	2.1 ⁱ	3.0 ⁱ	3.3 ⁱ	2.7 ⁱ	5.8 ⁱ	2.2 ⁱ	1.1 ⁱ	2.2 ⁱ
Egyesült Államok	2.8	1.6	2.3	2.7	3.4	3.2	2.8	3.8	-0.4	1.6	:
Japán	-0.7	-0.9	-0.3	0.0	-0.3	0.3	0.0	1.4	-1.4	-0.7	:

Forrás: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>